

การจัดการความรู้สู่รูปแบบการจัดทำบัญชี กองทุนเมืองบางเขตที่มีประสิทธิภาพ เขตบางเขต กรุงเทพมหานคร¹

ดาวพระศุกรี ทองกลิ่น

บทคัดย่อ

การจัดการความรู้สู่รูปแบบการจัดทำบัญชีกองทุนเมืองบางเขตที่มีประสิทธิภาพ มีวัตถุประสงค์ คือ ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของกองทุนเมืองบางเขตตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ศึกษาการจัดทำบัญชีและการบริหารกองทุนเมืองบางเขต รวมถึงศึกษาปัญหาที่มีในการจัดทำบัญชีกองทุนเมืองบางเขตที่ประกอบด้วย 10 ชุมชน เพื่อนำมาสู่การค้นหารูปแบบการจัดทำบัญชีกองทุนเมืองบางเขตที่เหมาะสม

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ระหว่างที่วิจัยเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ตั้งแต่การจัดเวทีประชุมที่วิจัยเพื่อชี้แจงเกี่ยวกับโครงการ การถอดความรู้เดิมที่ที่วิจัยชุมชนมีเพื่อเสริมความรู้ใหม่ โดยการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่ได้ออกแบบร่วมกันคือ การศึกษาดูงาน การอบรมให้ความรู้ด้านบัญชี การศึกษาจากเอกสารและข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง การถอดความรู้ที่ได้จากการจัดกิจกรรมทุกขั้นตอน และนำความรู้ที่ได้มาทำการวิเคราะห์ เพื่อออกแบบรูปแบบบัญชีกองทุนเมืองบางเขตที่เหมาะสม โดยมีกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยทั้งหมด 10 คน ซึ่งเป็นคณะกรรมการฯ ผู้นำชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารงานของกองทุนเมืองบางเขต โดยมีวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีเลือกจากความสมัครใจ

ผลการศึกษาพบว่า กองทุนเมืองบางเขตมีการจัดทำบัญชีโดยใช้คอมพิวเตอร์สรุปตัวเลขรายรับรายจ่าย และนำข้อมูลที่สรุปได้มาจัดทำงบการเงิน ซึ่งจากการจัดทำบัญชีที่ผ่านมา พบปัญหาคือ นักบัญชีชุมชนจาก 10 ชุมชน และคณะกรรมการกองทุนเมืองบางเขต ขาดความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการจัดทำบัญชีกองทุนเมืองบางเขตด้วยคอมพิวเตอร์ เนื่องจากไม่มีความรู้เกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์ นักบัญชีชุมชนและคณะกรรมการฯ ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการประมวลผลข้อมูลทางบัญชีที่เป็นมาตรฐาน จึงทำให้ไม่เข้าใจเกี่ยวกับที่มาที่ไปของข้อมูลในงบการเงิน ประกอบกับเอกสารประกอบการจัดทำบัญชีและขั้นตอนในการจัดทำบัญชีไม่ได้มีการจัดการให้เป็นระบบ ค้นหาได้ยาก จากปัญหาที่มีจึงนำสู่การพัฒนารูปแบบการจัดทำบัญชีกองทุนเมืองที่เป็นระบบ เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน และสามารถตรวจสอบได้อย่างน่าเชื่อถือ สามารถจัดทำด้วยมือได้ตั้งแต่ขั้นตอนการแยกเอกสารการรับเงินจ่ายเงิน การบันทึกใบสำคัญรับ ใบสำคัญจ่าย เพื่อควบคุมเอกสารให้เป็นระบบ การจัดเก็บเอกสารที่เป็นระเบียบช่วยให้ค้นหาได้ง่าย การบันทึกรายการรับเงิน และการจ่ายเงินโดยใช้สมุดเงินสดรับ สมุดเงินสดจ่าย การผ่านไปยังมีบัญชีแยกประเภทเพื่อให้ทราบยอดคงเหลือของบัญชีแต่ละตัวได้ตลอดเวลา การนำยอดคงเหลือในบัญชีแยกประเภทไปจัดทำงบการเงินเพื่อรายงานต่อที่ประชุมและผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ

คำสำคัญ : การจัดการความรู้ การจัดทำบัญชีกองทุนเมือง ประสิทธิภาพ

สาขาวิชา การบัญชี

ดาวพระศุกรี ทองกลิ่น

หัวหน้าคณะวิจัย

คณะบริหารธุรกิจ

มหาวิทยาลัยเกริก

อีเมล : dawprasug@hotmail.com

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้ การจัดทำบัญชีกองทุนเมืองชุมชนบางเขตบางเขต เพื่อบริหารจัดการเงินกองทุนเมืองให้มีประสิทธิภาพ”

Knowledge management for effective accounting system of Bangkhen city funds, Bangkhen Bangkok¹

Dawprasug Thongglin

Field : Accounting

Abstract

The objectives of developing an effective knowledge management of city accounting funds are to ferret principle information on Bangkhen city funds from history up to present, focusing on accounting and fund management study, ten communities of Bangkhen were explored in collaboration with the acquisition of existing problems in order to find out the appropriate pattern for the city fund accounting system of Bangkhen.

Participatory Action Research (PAR) was conducted between the research team and the Bangkhen community representatives. Main purpose was to exchange the ideas between the teams. The process begun by the arrangement of team meeting to quantify the processes. The existing knowledge was paraphrased from the community representatives in complementing with new collaboratively designed activities. Activities include site visits, training program on accounting, and studying of existing material. Various knowledge extracted from activities were synthesized to put into the design of the Bangkhen city fund accounting. Sample selected by voluntary community representatives comprises 10 committees; community leaders and those involved in the administration of the fund.

The results showed that the Bangkhen city fund has deployed computers to record revenue and expense. The information on revenue and expense was then processed to generate financial statements. Noticeably, there were outstanding accounting issues because accountants and the committees of those 10 communities lack of understanding on how to standardize the accounting records, or systematically process the accounts. Therefore, the source of information in the financial statements was confusing since the document, accounting procedures and the preparation of accounts were not well- managed which induced problems in the development of city fund accounting. The proposed system is designed to be uncomplicated and can be verified for reliability. This procedure can be conducted manually, starting from the process of document separation, recording expenses and income, creating receive vouchers and payment vouchers. The recording of those transactions were prepared in cash book and payment book and transferred to general ledger for online acknowledgement of account balance. Lastly, financial reports can be confidentially generated to report in the meeting for related personnel.

Dawprasug Thongglin

Head of research team

Faculty of Business Administration,

Krirk University

อีเมลล์ : dawprasug@hotmail.com

Keywords : Knowledge management, Bangkhen city funds accounting, Effective

¹ This article is part of "Knowledge Management : City Funds Accounting of Bangbua Community Bangkhen for Effectively City Funds' Money Management".

บทนำ

ปัจจุบันปัญหาในชุมชนยังคงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไข นอกจากชุมชนจะช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อแก้ไขปัญหาของสังคมตนเองแล้ว ในส่วนของภาครัฐและเอกชนก็เป็นอีกหนึ่งหน่วยงานที่ควรเข้ามามีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาต่างๆ ของชุมชนเพื่อเป็นการหนุนเสริมให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนโดยมีการเชื่อมโยงและบูรณาการทุนเข้ามาเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาให้ประสบความสำเร็จมากขึ้น (ชาตฉัตรวงศ์วงศ์วิชัย, 2553) จึงได้มีการจัดตั้งกองทุนและกลุ่มต่างๆ โดยมีวัตถุประสงค์ในการแก้ไขปัญหาของประชาชนในแต่ละด้าน เช่น กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการพัฒนาการผลิต ทุนชุมชนตามแนวพระราชดำริ เช่นเดียวกับกองทุนเมืองบางเขนซึ่งประกอบด้วย 10 ชุมชน ที่เกิดจากวิกฤตทางการเงินของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช. ที่สนับสนุนเงินในการสร้างบ้านมั่นคงไม่เพียงพอต่อความต้องการสร้างบ้านของชาวบ้านในแต่ละชุมชน ดังนั้นผู้นำชุมชนในสายคลองบางบัวจึงหาทางแก้ไขโดยการนำเงินออมเพื่อที่อยู่อาศัยของสมาชิกทุกชุมชนมารวมกัน เพื่อนำมาให้กับครัวเรือนที่สามารถจะดำเนินโครงการก่อสร้างได้ก่อน หลังจากที่สมาชิกสร้างบ้านไปแล้วและได้รับเงินสินเชื่อจาก พอช. ชุมชนที่ยืมเงินจากกองทุนเมืองฯ ไปจะนำเงินมาจ่ายคืนให้กองทุนเมืองฯ

สำหรับปัญหาเกี่ยวกับกองทุนที่ผ่านมามีมากมายหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเกี่ยวกับหนี้สินของประชาชนที่มีมากจนไม่สามารถชำระหนี้ได้ ปัญหาด้านคณะกรรมการ อาทิ กรรมการไม่ปฏิบัติหน้าที่ไม่เข้าใจระเบียบของกองทุน ไม่มีการประชุม ไม่ติดตามผลการดำเนินงาน ไม่โปร่งใสในการดำเนินงาน การจัดทำบัญชีเอกสารการเงิน การประชุม สัญญาต่างๆ ไม่เป็นปัจจุบัน และขาดความรับผิดชอบ ส่วนปัญหาด้านสมาชิก อาทิ สมาชิกขาดความรับผิดชอบ ใช้เงินกู้ยืมไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ไม่ปฏิบัติตามระเบียบกองทุน มีหนี้สินหลายกองทุน สำหรับปัญหาด้านเจ้าหน้าที่สนับสนุน อาทิ เจ้าหน้าที่มีงานในหน้าที่ความรับผิดชอบมากไม่มีเวลาในการติดตาม ไม่เข้าใจในระเบียบ ขาดการติดตามอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยหลายๆ ชิ้นที่ผ่านมา เช่น งานวิจัยของวิชุดา มาตันบุญ (2550) ที่ศึกษาการจัดการกองทุนชุมชนในชนบทชุมชนพื้นราบจังหวัดเชียงใหม่และพบว่า ชุมชนมีปัญหากับการขาดทักษะในการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ของคณะกรรมการ ปัญหาหนี้สิน ปัญหาความเครียด รวมทั้ง คณะกรรมการ ที่บริหารงานส่วนใหญ่เป็นคนเดิม เป็นคณะกรรมการซ้ำๆ กันหลายกองทุน ทำให้ไม่มีการถ่ายทอดประสบการณ์การทำงานไปยังคนรุ่นใหม่ เป็นต้น

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาข้อมูลพื้นฐานของกองทุนเมืองบางเขน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ศึกษาการจัดทำบัญชีและการบริหารกองทุนเมืองบางเขน รวมถึงศึกษาปัญหาที่มีในการจัดทำบัญชีกองทุนเมืองบางเขน เพื่อนำมาสู่การค้นหารูปแบบการจัดทำบัญชีกองทุนเมืองบางเขนที่เหมาะสม เพื่อให้มีการจัดบันทึกบัญชีถึงการได้มาและการใช้ไปของเงินกองทุนเมืองฯ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม มีการรายงานผลการบริหารจัดการเงินกองทุน เพื่อให้เกิดการบริหารเงินกองทุนที่มีประสิทธิภาพ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการนำเงินกองทุนเมืองฯ ไปบริหารจัดการ เพื่อรองรับการเติบโตและการขยายตัวของกองทุนเมืองฯ ที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคต และยังเป็นการสร้างความโปร่งใสและตรวจสอบได้ เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการบริหารงานของคณะกรรมการ นอกจากนี้ ผลที่ได้จากการวิจัยยังสามารถนำไปขยายผลให้กับชุมชนอื่นๆ ที่ต้องการพัฒนารูปแบบการจัดทำบัญชีที่เป็นระบบและมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป ซึ่งจะเป็ประโยชน์ให้กับชุมชนที่กำลังพยายามสร้างความมั่นคงและพึ่งพาตนเองได้

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้

การจัดการความรู้เป็นเครื่องมือในการค้นหาและพัฒนาความรู้ให้ดีขึ้น ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของการจัดการความรู้ไว้มากมายหลายท่าน ผู้วิจัยได้เลือกเฉพาะแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยมาพอสรุปได้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้คำนิยามความรู้ไว้ว่า “ความรู้ คือ สิ่งที่ตั้งสมมาจากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้าหรือประสบการณ์ รวมทั้งความสามารถเชิงปฏิบัติและทักษะ ความเข้าใจ หรือสารสนเทศที่ได้รับมาจากประสบการณ์ สิ่งที่ได้รับมาจากการได้ยิน ได้ฟัง การคิดหรือการปฏิบัติ องค์วิชาในแต่ละสาขา”

น้ำทิพย์ วิภาวิน (2547) นิยามความรู้ไว้ว่า “ความรู้ (Knowledge) คือ สารสนเทศที่นำไปสู่การปฏิบัติหรือใช้งาน (Information in action) เป็นแนวทางในการกำหนดความคิด พฤติกรรมและการสื่อสารระหว่างบุคคล”

ประเวศ ะสี (2548) ให้ความหมายของคำว่า การจัดการความรู้ไว้ว่า “คำว่า การจัดการ อาจทำให้เกิดความรู้สึกที่ไม่ค่อยดีนักในสังคมไทย เพราะเหมือนจะไปใช้อำนาจจัดการอะไรๆ แต่คำว่า จัดการความรู้ (Knowledge management) มีความหมายจำเพาะว่า หมายถึง การจัดการให้มีการค้นพบความรู้ความชำนาญที่แฝงเร้นในตัวคน หาทางนำออกมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตกแต่งให้ง่ายต่อการใช้สอยและมีประโยชน์เพิ่มขึ้น”

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การจัดการความรู้ หมายถึง

กระบวนการ (Process) ที่ดำเนินการร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องกัน ในองค์กร ในหน่วยงาน ในชุมชน เพื่อสร้างและใช้ความรู้ในการทำงาน ในการแก้ไขปัญหา เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดีขึ้นกว่าเดิม การจัดการความรู้ในความหมายนี้ จึงเป็นกิจกรรมของผู้ปฏิบัติงาน ดังนั้นการจัดการความรู้สำหรับงานวิจัยชิ้นนี้ คือ ขั้นตอนและกระบวนการในการค้นหาความรู้ความชำนาญที่มีอยู่ในตัวนักวิจัยในทีมด้วยกิจกรรมต่างๆ เพื่อนำมาสู่การแก้ไขปัญหาในการจัดทำบัญชีของกองทุนเมืองบางเขนให้ดีขึ้น

ประเภทของความรู้

ความรู้สามารถแบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้สองประเภท คือ ความรู้ชัดแจ้ง (Explicit knowledge) และความรู้แฝงเร้น (Tacit knowledge) ความรู้ชัดแจ้ง คือ ความรู้ที่เขียนอธิบายออกมาเป็นตัวอักษร เช่น คู่มือปฏิบัติงาน หนังสือ ตำรา ส่วนความรู้แฝงเร้น คือ ความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวคน ไม่ได้ถอดออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร หรือบางครั้งก็ไม่สามารถถอดเป็นลายลักษณ์อักษรได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ศ.นพ.วิจารณ์ พานิช (2552) เขียนไว้ว่า “ความรู้ คือ สิ่งที่เรานำมาใช้งานได้ ใช้งานสำเร็จได้ แก้ปัญหาได้ ใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตประจำวันได้” และได้แบ่งความรู้ออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ความรู้เด่นชัด (Explicit knowledge) เป็นความรู้ที่อยู่ในรูปแบบที่เป็นเอกสารหรือวิชาการที่มีอยู่ในตำราหรือคู่มือปฏิบัติงาน

2. ความรู้ซ่อนเร้น/ความรู้ฝังลึก (Tacit knowledge) เป็นความรู้ที่แฝงอยู่ในตัวคน เป็นประสบการณ์ที่สั่งสมมายาวนาน เป็นภูมิปัญญา

องค์ประกอบของการจัดการความรู้

สุนันทา เลานันท์ (2542) กล่าวว่า การจัดการความรู้มีองค์ประกอบที่สำคัญอย่างน้อย 3 ด้าน ดังนี้

1) **ด้านคน “คน”** เป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่าที่สุดขององค์กร จนกล่าวได้ว่าทรัพยากรมนุษย์เป็นสินทรัพย์ (Assets) ที่มีคุณค่าและเกียรตินิยม ทั้งนี้ เพราะทรัพยากรมนุษย์จะทำหน้าที่บริหารทรัพยากรอื่นๆ จนกลายเป็นผลผลิต

2) **ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ** การจัดการความรู้มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือ เพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของความรู้ในองค์กรให้เป็นความรู้ที่เกิดประโยชน์ต่อบุคคลนั้นในเวลาและรูปแบบที่บุคคลนั้นต้องการ เรียกว่า ระบบบริหารความรู้

3) **ด้านกระบวนการ** นักวิชาการทางด้านจัดการความรู้ แบ่งขั้นตอนกระบวนการจัดการความรู้แตกต่างกัน อาทิ Turban et al. (2004) แบ่งกระบวนการจัดการความรู้ไว้ 6 ขั้นตอน คือ

การสร้างความรู้ (Create) การกำหนดและรวบรวมความรู้ (Capture) การนำไปสู่การปฏิบัติ (Refine) การจัดเก็บความรู้ (Store) การจัดการความรู้ (Manage) การเผยแพร่ (Disseminate)

เป้าหมายของการจัดการความรู้

อาจมีผู้ตั้งเป็นประเด็นคำถามว่า ทำ KM (Knowledge management) ไปทำไม มีเป้าหมายอยู่ที่ใด สำหรับคำถามนี้ วิจารณ์ พานิช กล่าวไว้ค่อนข้างจะชัดเจนและน่าสนใจว่า การจัดการความรู้ (KM) มีเป้าหมาย 3 ประการใหญ่ๆ ได้แก่

1. เพื่อการพัฒนางานให้มีคุณภาพและผลสัมฤทธิ์ยิ่งขึ้น
2. เพื่อการพัฒนาคน คือ พัฒนาผู้ปฏิบัติงาน
3. เพื่อการพัฒนา “ฐานความรู้” ขององค์กรหรือหน่วยงาน

เป็นการเพิ่มพูนทุนความรู้หรือทุนปัญญาขององค์กร ซึ่งจะช่วยให้องค์กรมีศักยภาพในการฝ่าฝืนความยากลำบากหรือความไม่แน่นอนในอนาคตได้ดีขึ้น

สำหรับงานวิจัยชิ้นนี้ได้นำแนวคิดและทฤษฎีของการจัดการความรู้จากหลายๆ แนวคิดมาประยุกต์ใช้ เริ่มจากการแยกประเภทของความรู้โดยการวิเคราะห์และถอดความรู้เดิมที่มีอยู่ในตัวชุมชนเอง เพื่อให้ทราบระดับความรู้ที่มีอยู่ หลังจากนั้นทำการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อให้ชุมชนมีความรู้เพิ่มขึ้นและเหมาะสม เมื่อได้ความรู้เพิ่มเติมจึงนำความรู้เดิมที่มีอยู่มาผนวกกับความรู้ใหม่ที่ได้รับและนำมาวิเคราะห์ออกแบบเพื่อให้ได้ความรู้ชุดใหม่ที่เหมาะสม และทำการจัดเก็บเป็นชุดความรู้โดยการบันทึกและทำการเผยแพร่ต่อไป

2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำบัญชี

มีหน่วยงานต่างๆ ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับความหมายของคำว่า “การบัญชี” (Accounting) ออกมาให้มีความเหมาะสมและถูกต้องที่สุดหลายหน่วยงาน ดังนี้

1. สมาคมผู้สอบบัญชีรับอนุญาตของประเทศสหรัฐอเมริกา (The American Institute of Certified Public Accountants หรือ AICPA) ให้คำนิยามไว้ว่า “การบัญชี คือ การจดบันทึก การจำแนก การสรุปผล และการจัดทำรายงานทางการเงิน โดยใช้หน่วยวัดเป็นเงินตรา รวมถึงการแปลความหมายของรายงานเกี่ยวกับการเงินดังกล่าว เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจได้ถูกต้อง”

2. สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย (สบ.ช.) (The Institute of Certified Accountants and Auditor of Thailand หรือ ICAAT) ให้คำนิยามไว้ว่า “การบัญชี คือ ศิลปะของการเก็บรวบรวม บันทึก จำแนก และทำสรุปข้อมูลอันเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจในรูปตัวเงิน ผลงานขั้นสุดท้ายของการบัญชี คือ การให้ข้อมูลทางการเงินซึ่งเป็น

ประโยชน์แก่บุคคลทุกฝ่าย และผู้ที่สนใจในกิจกรรมของกิจการ” จากความหมายของบัญชีสามารถนำมาสรุปขั้นตอนในการจัดทำบัญชีได้ดังนี้

1. การจดบันทึกรายการค่า (Recording) หมายถึง การจดบันทึกรายการทางการเงินที่เกิดขึ้นในแต่ละวันลงในสมุดขั้นต้น ซึ่งเราเรียกว่า **สมุดรายวัน** โดยเรียงตามลำดับก่อนหลัง ซึ่งในการจดบันทึกรายการนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์เป็นหลักฐานประกอบ การจดบันทึกรายการด้วย เช่น ใบกำกับสินค้า ใบเสร็จรับเงิน เป็นต้น และในการจดบันทึกรายการนี้อาจทำได้ด้วยมือหรือโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ก็ได้

2. การจำแนกหมวดหมู่ (Classifying) หมายถึง การนำข้อมูลทางการเงินที่ได้จากขั้นที่ 1 (สมุดขั้นต้น) มาทำการจำแนกออกเป็นหมวดหมู่ในสมุดขั้นปลาย ซึ่งเราเรียกว่า **สมุดบัญชีแยกประเภท**

3. การสรุปผล (Summarizing) หมายถึง การนำข้อมูลทางการเงินที่จำแนกออกเป็นหมวดหมู่จากขั้นที่ 2 มาทำการสรุปผลในรูปของงบการเงิน (Financial statement) ตามวัตถุประสงค์ภายในระยะเวลาที่ต้องการ เช่น 3 เดือน 6 เดือน หรือ 12 เดือน ถ้ากิจการต้องการทราบผลการดำเนินงานที่ผ่านมาว่าเป็นอย่างไรรวมทั้งสามารถทราบได้จากการจัดทำงบกำไรขาดทุน และถ้ากิจการต้องการทราบถึงฐานะทางการเงินของกิจการว่า ขณะนี้มีฐานะทางการเงินเป็นอย่างไร ก็สามารถทราบได้จากการจัดทำงบแสดงฐานะการเงิน

4. การวิเคราะห์และแปลความหมาย (Analysis and interpreting) หมายถึง การนำข้อมูลทางการเงินบัญชีทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์และแปลความหมาย เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจ ซึ่งขั้นตอนในการวิเคราะห์นี้ นักบัญชีอาจจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางบัญชี และแปลความหมายออกมาแตกต่างกันทั้งๆ ที่เป็นข้อมูลจากการบัญชีชุดเดียวกัน สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ เพราะการใช้เทคนิคในการวิเคราะห์ ตลอดจนประสบการณ์และความเชี่ยวชาญในการวิเคราะห์ของนักบัญชีแต่ละท่านมีไม่เท่ากัน

3. แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการทำให้วิจัยโดยอาศัยความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจ ช่วยกันแสดงความคิดเห็น คิด วิเคราะห์ แก้ไข ปรับปรุง ตั้งแต่เริ่มต้นจนงานวิจัยสำเร็จ ทั้งนี้เพื่อให้ผลที่ได้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์เดียวกันของงานวิจัย ได้มีผู้ให้ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมพอสรุปได้ดังนี้

กมล สุตประเสริฐ (2540 : 8) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research หรือ PAR) คือ การวิจัย ค้นคว้า และหาความรู้ตาม

หลักการของการวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์แบบเดิมๆ ต่างกันเพียงแต่ว่า PAR นั้นมีวัตถุประสงค์มุ่งไปที่การแก้ปัญหาในการพัฒนาและเป็นการวิจัยที่ดำเนินไปด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้ร่วมงาน รวมทั้งในกระบวนการวิจัยและในการมีหุ้นส่วนใช้ประโยชน์ของการวิจัย” ซึ่งสอดคล้องกับ สุภางค์ จันทวานิช (2547 : 67) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) หมายถึงวิธีการที่ให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมวิจัย เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการวิจัย นับตั้งแต่การกำหนดปัญหา การดำเนินการ การวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนหาแนวทางในการแก้ปัญหาหรือส่งเสริมกิจกรรม

พันธิทิพย์ งามสุต (2540 : 31) กล่าวว่า การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เป็นกระบวนการทางประชาธิปไตยอย่างหนึ่งที่บุคคลจำนวนหนึ่งนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยและการลงมือกระทำด้วยตนเองมาปรับปรุงแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงสังคมของตน ดังนั้น การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจึงเป็นรูปแบบของการวิจัยที่ประชาชนผู้เคยเป็นประชากรที่ถูกวิจัยจะเปลี่ยนบทบาทไปเป็นผู้ร่วมในการกระทำวิจัยนั้นเอง โดยการมีส่วนร่วมนี้จะต้องมีตลอดกระบวนการวิจัย นับแต่การตัดสินใจว่าควรจะต้องมีการริเริ่มศึกษาวิจัยในชุมชนนั้นๆ หรือไม่ การประมวลเหตุการณ์ หลักฐานและข้อมูลเพื่อกำหนดปัญหาวิจัย การเลือกกระบวนการประเด็นปัญหา การสร้างเครื่องมือ การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์และการเสนอสิ่งที่ค้นพบ จนกระทั่งการกระจายความรู้ที่ได้จากการวิจัยไปสู่การลงปฏิบัติ

กระบวนการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR)

เนื่องจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เป็นการวิจัยที่นอกจากจะเป็นเชิงปฏิบัติการแล้ว ในกระบวนการยังต้องมีชาวบ้านหรือคนในชุมชน เช่น เยาวชนเข้ามามีส่วนในกระบวนการวิจัยด้วย ซึ่งมีผู้กล่าวถึงกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) หลายท่าน ยกตัวอย่างเช่น

มาณี ไชยธีรานันต์ศิริ (2539 : 102) กล่าวถึงกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

1) กำหนดแนวทางไว้อย่างกว้างๆ ในการเข้าสู่ชุมชน ส่วนปัญหาสำหรับการวิจัยนั้นกำหนดไว้ว่า จะต้องกระทำร่วมกับชาวบ้าน

2) เข้าไปอยู่ในชุมชนเพื่อทำความคุ้นเคยและศึกษาดูว่าผู้นำในชุมชนและใครบ้างที่ชาวบ้านยอมรับให้เป็นตัวแทนของเขา บุคคลในกลุ่มนี้ คณะผู้วิจัยควรคาดการณ์ได้แล้วว่า “จะเป็นตัวแทน” หรือ “สื่อกลาง” ซึ่งจะได้รับพัฒนาให้เป็นผู้ร่วมทำงาน ทั้งเพื่อนักวิจัยและเพื่อชาวบ้าน หรือ “ทีมนักวิจัยในท้องถิ่น” (Local Research Team : LRT)

3) ร่วมปรึกษาหารือกันระหว่างผู้วิจัยกับทีมตัวแทนของชาวบ้าน

3.1) เพื่อร่วมกันกำหนดปัญหาขึ้นมาอย่างกว้างๆ ซึ่ง จะทำการสำรวจกันจริงๆ ต่อไป

3.2) เพื่อร่วมกันกำหนดวิธีการและกระบวนการที่จะทำการศึกษา

3.3) เพื่อร่วมกันกำหนดวิธีการฝึกอบรมให้เข้าใจวิธีการและกระบวนการเหล่านั้น

4) คณะผู้วิจัยและทีมวิจัยในท้องถิ่น ร่วมกันออกสำรวจชุมชน

5) นำข้อมูลมารวมกันวิเคราะห์ และกำหนดปัญหาที่ได้มาจากการสำรวจ ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้เป็นปัญหาจริง ที่จะนำมาสู่กระบวนการวิจัยแล้วปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม

6) เมื่อต้องประสบกับอุปสรรค หรือได้บรรลุเป้าหมายนั้นแล้ว และจะทำการแก้ไขปัญหานั้นๆ อีก ก็ร่วมปรึกษาหารือกันจากขั้นตอน 3.1-3.3 อีกครั้ง ทำเช่นนี้อยู่ตลอดเวลา

ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

สำหรับการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จะเป็นการศึกษาหาความรู้ร่วมกันระหว่างนักวิจัยชุมชนกับนักวิชาการซึ่งเป็นตัวหลักสำหรับการวิจัย แต่สิ่งแวดล้อม บุคคลรอบข้าง หน่วยงานหรือองค์กรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องก็ถือเป็นส่วนประกอบสำคัญสำหรับการดำเนินงานวิจัยเช่นกัน ดังนั้นจึงมีผู้สรุปภาพรวมของผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยเชิงปฏิบัติการไว้ดังนี้

สุภางค์ จันทวานิช (2539 : 71) กล่าวว่า ผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ประกอบด้วย 3 ฝ่าย ได้แก่ ชาวบ้าน ซึ่งเป็นตัวแทนของชุมชน นักวิจัย ซึ่งเป็นตัวแทนของนักวิชาการที่สนใจเรื่องการพัฒนา และนักพัฒนา ซึ่งเป็นตัวแทนของฝ่ายรัฐบาล หรือองค์กรพัฒนาเอกชนสองฝ่ายหลังนั้นับรวมๆ กันเป็นฝ่ายคนนอก ส่วนชาวบ้านเป็นคนใน

พันธ์ุทิพย์ รามสูต (2540 : 2-3) กล่าวถึง กลุ่มบุคคลที่มีส่วนร่วมในการวิจัยอย่างมีส่วนร่วมว่า เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างนักวิจัยภายนอกกับกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นนักวิจัยภายใน คำว่ากลุ่มเป้าหมายมีหลากหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มที่อยู่ในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ต่างๆ เช่น ในที่ทำงาน ในการศึกษา ผู้ใหญ่ กลุ่มผู้ต่อสู้เพื่อสังคม กลุ่มขบวนการเคลื่อนไหว กลุ่มอพยพย้ายถิ่นเข้าเมือง ผู้หญิง กรรมกร ฯลฯ แต่เป้าหมายจะเน้นที่กลุ่มคนด้อยโอกาสและผู้ถูกกดขี่ในสังคมเป็นลำดับความสำคัญแรก

สำหรับงานวิจัยนี้ ผู้มีส่วนร่วมที่มีความสำคัญกับงานวิจัย ประกอบไปด้วย นักวิจัยชุมชน ผู้นำชุมชน นัก

วิจัยวิชาการ ผู้ประสานงานจากโหนดสุวรรณภูมิ และชาวชุมชน เนื่องจากเป็นงานวิจัยที่นำโจทย์ปัญหาการวิจัยซึ่งเป็นความต้องการของชุมชนโดยตรงมาทำการวางแผน และหาแนวทางในการแก้ไขโดยใช้การจัดการความรู้มาเป็นเครื่องมือในการหาคำตอบ และนำความรู้ที่ได้มาสรุป คิด วิเคราะห์ และออกแบบร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์เดียวกัน

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิชุดา มาตันบุญ (2550) การจัดการกองทุนชุมชนในชนบท: กรณีศึกษาชุมชนพื้นราบ เชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารกองทุนชุมชนทั้งสองชุมชนคือ ปัญหาการขาดทักษะในการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ของคณะกรรมการ จนเกิดวิกฤตปัญหาการยกยอกเงินของผู้จัดการธนาคารที่บ้านสันสลิด จังหวัดเชียงราย ปัญหานี้สืบปัญหาความเครียด รวมทั้งคณะกรรมการ ที่บริหารงานส่วนใหญ่เป็นคนเดิม เป็นคณะกรรมการ ชั่วๆ กันหลายกองทุน ทำให้ไม่มีการถ่ายทอดประสบการณ์การทำงานไปยังคนรุ่นใหม่

บุศรา คงศักดิ์ (2546) ทำการศึกษาการประยุกต์ใช้ระบบบัญชีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ กรณีศึกษาอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ผลการศึกษาพบว่า ผู้จัดทำบัญชีมิได้มีพื้นฐานความรู้ทางด้านการบัญชีโดยตรง มีปัญหาในการปฏิบัติจริงเกี่ยวกับสมุดบัญชีและเอกสารที่ใช้ในการบันทึกบัญชี และยังขาดความเข้าใจในการบันทึกรายการให้ถูกต้อง เนื่องจากการฝึกอบรมในเบื้องต้นมีระยะเวลาจำกัด ผู้เข้ารับการอบรมไม่เข้าใจศัพท์ทางด้านการบัญชี นอกจากนี้การจัดทำบัญชีตามคู่มือจัดทำบัญชีและรายงานมีค่าใช้จ่ายสูงและไม่สะดวกในการจัดเก็บเอกสาร

ปรีชญา ชีวะเกตุ (2545) ได้ศึกษาแนวปฏิบัติทางบัญชีสำหรับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในเขตตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า มีกองทุนหมู่บ้านทั้งหมด 14 กองทุน และกองทุนชุมชนทั้งหมด 1 กองทุน มีหลักเกณฑ์การทำบัญชีอย่างง่าย คือ การจัดทำบัญชีโดยใช้เกณฑ์เงินสด และมีสมุดบัญชีรายรับรายจ่ายโดยแยกเป็น 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมเงินจัดสรรและกิจกรรมเงินออม การจัดทำทะเบียนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง คือ ทะเบียนคุมค่าของกู้ ทะเบียนคุมลูกหนี้รายตัว ทะเบียนคุมเงินฝากสัจจะ ค่าหุ้น เงินรับฝากรายตัว และกองทุนต้องจัดทำงบการเงินเพื่อนำส่งธนาคารออมสินสาขา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ทุกเดือน โดยกำหนดให้ส่งภายในวันที่ 7 ของเดือนต่อไป

ธิดาพร อินชุม (2554) ได้ศึกษาปัญหาด้านการจัดทำบัญชีและการควบคุมภายในของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัญหาที่ส่งผลต่อการจัดทำบัญชีมีสาเหตุหลักมาจากคณะกรรมการฯ ผู้จัดทำบัญชีส่วนใหญ่ขาดความรู้พื้นฐานด้านการจัดทำบัญชี โดยทางปฏิบัติจะเน้นการจัดทำบัญชีตามความเข้าใจและที่เคยปฏิบัติอยู่เป็นประจำ ประกอบกับผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีส่วนใหญ่ไม่ได้รับการฝึกอบรมทางด้านกรจัดทำบัญชี กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองอย่างเพียงพอ ทำให้การจัดทำบัญชีไม่เป็นไปตามระบบมาตรฐานและไม่สามารถนำผลการดำเนินงานในแต่ละปีมาเปรียบเทียบกันได้ ในส่วนของการควบคุมภายในไม่พบว่า มีปัญหาอุปสรรคแต่อย่างใด

เจริญ สุตรักษ์ และคณะ (2545) ได้ทำการศึกษาและถอดบทเรียนการดำเนินงานของกองทุนต่างๆ ในหมู่บ้าน และค้นหาแนวทางในการบริหารจัดการกลุ่มกองทุนให้มีเอกภาพและมีประสิทธิภาพ มีกระบวนการศึกษาโดยการเก็บข้อมูลจากสมาชิก กรรมการดำเนินงาน และจากเอกสารของกองทุนต่างๆ 3 กองทุน ผลการวิจัยพบปัญหาในการดำเนินงานที่สำคัญ 2 ประการ คือ 1) ระเบียบและการบังคับใช้ซึ่งสมาชิกและกรรมการไม่ได้ถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เนื่องจากความไม่รู้และไม่ได้เอาใจใส่อย่างจริงจัง 2) เรื่องการจัดทำทะเบียนบัญชีและงบการเงินซึ่งกระจัดกระจายไม่เป็นระบบ เนื่องจากกรรมการขาดความรู้ความเข้าใจและไม่ได้ชวนช่วยจัดการเรื่องนี้อย่างจริงจัง

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้มีผู้ศึกษามานั้น สรุปได้ว่าชุมชนใช้วิธีการจัดทำบัญชีอย่างง่ายโดยทำตามความเข้าใจของตนเองโดยการจดบันทึกรายรับรายจ่าย แต่ยังคงขาดการจัดระบบการจัดทำเอกสารที่เหมาะสม รวมถึงข้อมูลที่ได้จัดทำนั้นยังไม่ครบถ้วนพอที่จะจัดทำให้อยู่ในรูปของงบการเงินตามมาตรฐานโดยทั่วไป ปัญหาส่วนใหญ่มาจากผู้รับผิดชอบในการจัดทำบัญชี คณะกรรมการฯ และผู้เกี่ยวข้องขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำบัญชี และไม่มีรูปแบบที่เป็นคู่มือในการจัดทำบัญชีที่สามารถสื่อให้เข้าใจได้

วิธีดำเนินการวิจัย

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษารูปแบบและวิธีการจัดทำบัญชีที่เหมาะสมของกองทุนเมืองบางเขนที่ประกอบด้วย 10 ชุมชน โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ นักบัญชีของชุมชนที่

มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุนเมืองบางเขน 10 ชุมชนในเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร คือ ชุมชนสามัคคีร่วมใจ ชุมชนบางบัว ชุมชนร้อยกรอง ชุมชนรุ่นใหม่พัฒนา ชุมชนพัฒนาเหนือ ชุมชนพัฒนาใต้ ชุมชนอุทิศอนุสรณ์ ชุมชนบ้านบางเขน ชุมชนเศรษฐกิจจรรวีวิวัฒนา และชุมชนคลองหลุมไผ่เท่านั้น

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักบัญชีชุมชน คณะกรรมการฯ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารงานกองทุนเมืองบางเขนจากทั้งหมด 10 ชุมชน โดยใช้วิธีเลือกประชากรด้วยวิธีการสุ่มครีและได้นักวิจัยชุมชนทั้งหมด 10 คน ประกอบด้วย นางสาววราภรณ์ ปานพิพัฒน์ นางเรียมดวงกระโทก นางละออง เสือสิริ นางสาวสดสิริ วัฒนกาพัทธ์ นางสาววัชรีย์ เย็นสบาย นางตุ้ย พลอยขาว นายชัยรัตน์ เลี้ยงบุตร นายสุชิน แสงศรี นายวิไล เรืองมา และนายณัฐภัทรธร เเนติบันลือฤทธิ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่างนักวิจัยชุมชน คือ นักบัญชีชุมชนที่สมัครใจเข้าร่วมทำวิจัยในครั้งนี้ร่วมกับหัวหน้าโครงการฯ คือ อาจารย์ประจำสาขาบัญชี มหาวิทยาลัยเกริก เพื่อร่วมกันศึกษาหารูปแบบการจัดทำบัญชีกองทุนเมืองบางเขนที่เหมาะสม โดยใช้วิธีการจัดเวทีประชุมกลุ่มย่อย การสัมภาษณ์ การศึกษาดูงาน การอบรมให้ความรู้ด้านบัญชี การลงมือปฏิบัติ โดยใช้เอกสารทางบัญชีที่เกิดขึ้นจริง การแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกันในที่วิจัย การถอดบทเรียนและถอดความรู้จากการจัดกิจกรรม เป็นเครื่องมือหลักในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล จะเป็นขั้นตอนของกระบวนการวิจัยที่ทีมวิจัยได้ทำควบคู่กันไป ซึ่งได้จากแผนการดำเนินงานที่ทีมวิจัยได้ร่วมกันกำหนดขึ้น สามารถสรุปและแบ่งออกได้เป็น 3 ขั้นตอน แสดงรายละเอียดของการเข้าร่วมกิจกรรมของทีมีวิจัย ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการเตรียมการ

ขั้นที่ 2 ขั้นการจัดกระบวนการเรียนรู้

ขั้นที่ 3 ขั้นการวิเคราะห์ความรู้ ออกแบบ ทบทวน

ทดลองและแก้ไข

ตารางที่ 1 สรุปการเข้าร่วมกิจกรรมของทีมีวิจัย

ว/ด/ป	กิจกรรม	รายชื่อผู้เข้าร่วมกิจกรรม (หมายเหตุ)										
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
21/3/55	จัดเวทีประชุมเพื่อศึกษาเรียนรู้แนวทางการทำวิจัยจากทีมีวิจัยที่มือน	✓	—	✓	✓	✓	✓	✓	✓	—	✓	✓
5/4/55	จัดเวทีประชุมเพื่อกำหนดเค้าโครงสร้างการวิจัย	✓	—	✓	✓	✓	✓	✓	✓	—	—	✓
28/8/55	เปิดเวทีประชุมทีมีวิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อชี้แจงเกี่ยวกับโครงการฯ และการทำงานร่วมกัน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	—	✓	✓
20/9/55	เปิดเวทีประชุมทีมีวิจัยครั้งที่ 1	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	—	—	✓	✓
5/11/55	เปิดเวทีประชุมทีมีวิจัยครั้งที่ 2	—	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
28/11/55	เปิดเวทีประชุมทีมีวิจัยครั้งที่ 3	✓	✓	✓	—	—	✓	✓	✓	—	✓	✓
7/12/55	เปิดเวทีประชุมทีมีวิจัยครั้งที่ 4	—	✓	✓	✓	—	✓	✓	✓	—	✓	✓
31/1/56	กิจกรรมการจัดการความรู้ที่ 1 ศึกษาดูงาน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	—	✓	✓
21/2/56	ประชุมทีมีวิจัยเพื่อสรุปผลที่ได้จากการไปศึกษาดูงาน	✓	—	✓	—	✓	✓	✓	✓	—	—	✓
28/3/56	อบรมความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดทำบัญชี	✓	✓	✓	✓	✓	—	✓	—	✓	✓	✓
9/4/56	ประชุมสรุปผลที่ได้จากการอบรมให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดทำบัญชี	—	—	✓	—	—	✓	✓	✓	✓	—	✓
30/4/56	ประชุมสรุปปัญหาและแนวทางในการจัดทำบัญชี	✓	✓	✓	—	—	✓	✓	✓	—	—	✓
15/5/56	ทบทวนและออกแบบระบบการจัดเก็บเอกสารที่เป็นระบบ	✓	✓	✓	—	✓	✓	✓	✓	✓	—	✓
27/5/56	ประชุมทีมีวิจัยเพื่อออกแบบสมุดรายวันรับเงิน—จ่ายเงิน และข้อมูลการนำเสนอผลงานวิจัย	✓	✓	✓	✓	—	✓	✓	✓	—	✓	✓
29/5/56	นำเสนอความก้าวหน้าผลงานวิจัยระยะที่ 1	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
5/7/56	ออกแบบสมุดบัญชีแยกประเภทและทดลองปฏิบัติ	—	—	✓	—	✓	✓	✓	✓	—	—	✓
1/8/56	ประชุมเพื่อออกแบบงบการเงินและทบทวนการออกแบบทั้งหมด	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	—	✓
7/8/56	ประชุมทีมีวิจัยเพื่อสรุปผลการทำโครงการวิจัยทั้งหมด และข้อมูลนำเสนอการเผยแพร่	✓	✓	✓	—	✓	✓	✓	✓	✓	—	✓
19/8/56	เผยแพร่ผลงานวิจัย	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

หมายเหตุ / หมายถึงเข้าร่วมกิจกรรม

- หมายถึงไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม

- คุณเรียม ดวงกระโทก
- คุณละออง เสือศิริ
- คุณวราภรณ์ ปานพิพัฒน์
- คุณสดศิริ วัฒนกาพัทธ์
- คุณวิไล เรืองมา
- คุณชัยรัตน์ เลี้ยงบุตร
- คุณสุชิน แสงศรี
- อ.ณัฐภัทรธร เนติบันลือฤทธิ
- คุณวัชรีย์ เย็นสบาย
- คุณตุ้ย พลอยขาว
- คุณดาวพระศุภร์ ทองกลิ่น

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ มีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

1.1 สำหรับขั้นการเตรียมการเป็นขั้นตอนในการศึกษาเกี่ยวกับบริบทชุมชน โดยการจัดเวทีประชุมระหว่างที่เลี้ยงจาก โหนดสุวรรณภูมิ ผู้นำชุมชน และอาจารย์ผู้รับผิดชอบโครงการวิจัย เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและศึกษาเกี่ยวกับปัญหา และวิธีการแก้ไขปัญหาที่ชุมชนต้องการให้ชัดเจนและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

1.2 ออกแบบเค้าโครงการวิจัย โดยเริ่มจากนักวิจัยชุมชน หัวหน้าโครงการและโหนดสุวรรณภูมิช่วยกันออกแบบและกำหนดปัญหา วัตถุประสงค์ และประโยชน์ที่จะได้รับการทำวิจัย ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่สำคัญสำหรับการวิจัยเนื่องจากจะเป็นแนวทางทั้งหมดสำหรับการดำเนินโครงการวิจัยในเบื้องต้นว่า งานวิจัยนี้ทำขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาคืออะไร มีวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยอย่างไร และทำแล้วจะได้ประโยชน์อะไรบ้าง รวมถึงกำหนดแผนที่จะดำเนินการตามระยะเวลาที่กำหนดขึ้น เพื่อให้ผลการทำวิจัยสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการร่วมกันของทีมวิจัย

1.3 เปิดเวทีทำความเข้าใจ สำหรับการเปิดเวทีเพื่อทำความเข้าใจนี้ เป็นการเปิดเวทีประชุมชี้แจงเกี่ยวกับโครงการฯ ให้กับนักวิจัยในทีม และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำวิจัยนี้ได้ทราบเกี่ยวกับโครงการฯ อย่างละเอียดว่า เป็นโครงการเกี่ยวกับอะไร มีวิธีการและขั้นตอนในการปฏิบัติการอย่างไร และทุกคนในทีมวิจัยมีหน้าที่อะไรบ้างที่ต้องช่วยเหลือกัน เพื่อให้งานวิจัยเกิดผลสำเร็จ รวมถึงชี้แจงให้ผู้ร่วมทีมวิจัยทุกคน ตระหนักถึงการทำวิจัยแบบมีส่วนร่วมได้เข้าใจเกี่ยวกับการทำวิจัยว่างานวิจัยนี้ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อให้ผลงานวิจัยที่จะเกิดขึ้นบรรลุวัตถุประสงค์ซึ่งนำเสนอโดยตัวแทนนักวิจัยชุมชน คือ คุณวรภรณ์ ปานพิพัฒน์ และได้มีการร่วมกันแสดงความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมประชุม

1.4 ถอดความรู้เดิมและทำความเข้าใจร่วมกัน ขั้นตอน

นี้เป็นการเริ่มต้นทำงานวิจัยร่วมกันระหว่างทีมวิจัยชุมชนกับหัวหน้าโครงการฯ โดยจะเริ่มจากการจัดเวทีประชุมแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีกองทุนเมืองฯ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมถึงการทบทวนความรู้เกี่ยวกับบัญชีในตัวของทีมวิจัยแต่ละคน เพื่อให้ทราบว่ามีนักวิจัยในทีมมีความรู้ด้านบัญชีอยู่ในระดับใดซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดกิจกรรมที่จะจัดขึ้นเพื่อให้เกิดการเรียนรู้เพิ่มเติม สำหรับขั้นตอนนี้มีการจัดประชุมเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล 4 ครั้ง โดยเป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีโดยให้นักวิจัยชุมชนเขียนสรุปในกระดาษ และนำข้อมูลของทุกคนมาสรุปร่วมกันเพื่อชี้ให้เห็นถึงระดับความรู้ด้านบัญชีของทีมวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การจัดกระบวนการเรียนรู้

หลังจากที่ผ่านขั้นตอนการวิเคราะห์ความรู้เดิมที่มีอยู่ในตัวของนักวิจัยชุมชน โดยการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันและได้ทราบปัญหาที่แท้จริงแล้วว่า นักวิจัยมีปัญหาในส่วนของการรู้ด้านบัญชีที่เป็นระบบระเบียบ รูปแบบ และวิธีการจัดเก็บรวบรวมเอกสารยังไม่เป็นระบบที่เหมาะสม ซึ่งสามารถสรุปปัญหาและแนวทางการแก้ไข โดยแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านการจ่ายเงินและด้านการรับเงิน ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงปัญหาเกี่ยวกับการจัดทำบัญชี และแนวทางแก้ไข ด้านการจ่ายเงิน

วิธีการจ่ายเงิน	เอกสารที่ใช้ประกอบในปัจจุบัน	ปัญหาที่เกิดขึ้น	แนวทางแก้ไข
1. จ่ายเป็นเงินสด ค่ารับรอง ค่าพาหนะ ค่าถ่ายเอกสาร ค่าประสานงาน ฯลฯ	<ul style="list-style-type: none"> - ใบเสร็จรับเงิน - ใบเซ็นชื่อเข้าร่วมประชุม - ใบสำคัญรับเงิน (มีแต่ไม่ได้ใช้) - ค่าอาหารใช้ใบสำคัญรับแนบกับใบลงทะเบียนเข้าร่วมประชุม 	<ul style="list-style-type: none"> - ใบเสร็จรับเงินหาย - การจัดเก็บเอกสารไม่เป็นปัจจุบัน เอกสารสูญหาย หายาก บางครั้งก็ลืมว่าจ่ายค่าอะไรไปเมื่อไหร่บ้าง - สมาชิกไม่ปฏิบัติตามระเบียบการบัญชี - นักบัญชีไม่มีเวลาในการจัดทำบัญชี 	<ul style="list-style-type: none"> - กำหนดกฎระเบียบในการจ่ายเงิน โดยก่อนที่จะจ่ายเงินให้เงินนั้น ต้องมีเอกสารมาแนบครบถ้วนถูกต้องโดยไม่มีข้อบกพร่อง และให้นำเสนอกฎระเบียบในที่ประชุมเมืองฯ เพื่อลงมติอนุมัติ - ควรมีการจัดเก็บเอกสารให้เป็นระเบียบและเป็นปัจจุบัน
2. จ่ายโดยโอนผ่านธนาคาร	<ul style="list-style-type: none"> - บันทึกการประชุมการอนุมัติการให้กู้เงินหรือยืมเงิน - หนังสือมอบบัญชีเงินฝากของผู้กู้ - สลิปโอนเงิน - สัญญาเงินกู้ หรือ เงินยืม - ใบสรุปรายจ่ายประจำเดือน 	<ul style="list-style-type: none"> - การจัดทำเอกสารการกู้ยืมยังล่าช้า โดยปัจจุบันจ่ายเงินก่อนที่เอกสารจะครบและเอกสารที่เหลือตามยาก - ไม่มีรูปแบบการจัดทำสัญญาการกู้ยืมกรณีเงินกู้เพื่อประกอบอาชีพทำให้เป็นสวัสดิการแก่ผู้นำชุมชน - การสรุปรายจ่ายเป็นแบบยอดรวม และหาเอกสารอ้างอิงยาก - ไม่มีการแบ่งหน้าที่ในการทำบัญชีที่ชัดเจน - ไม่มีคู่มือผังบัญชี 	<ul style="list-style-type: none"> - กำหนดวันจัดทำบัญชีทุกเดือนโดยให้นักบัญชีที่มีความรับผิดชอบเมืองฯช่วยกันจัดเก็บเอกสาร และช่วยกันบันทึกบัญชีให้ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน - ควรมีการปรับปรุงและออกแบบเอกสารที่ต้องใช้ให้เหมาะสมชัดเจน - ควรมีการจัดทำสมุดคู่มือการจ่ายเงินและอ้างอิงเอกสารเพื่อให้ง่ายต่อการตรวจสอบ - มีการแบ่งบทบาทหน้าที่การจัดทำบัญชีตามความเหมาะสม - มีการจัดทำคู่มือผังบัญชี (คำอธิบายชื่อบัญชีแต่ละตัว)

ตารางที่ 3 แสดงปัญหาเกี่ยวกับการจัดทำบัญชี และแนวทางแก้ไข ด้านการรับเงิน

วิธีการรับเงิน	เอกสารที่ใช้ประกอบในปัจจุบัน	ปัญหาที่เกิดขึ้น	แนวทางแก้ไข
1. รับเป็นเงินสด	<ul style="list-style-type: none"> - จดบันทึกในสมุด - ช่วยกันจำ 	<ul style="list-style-type: none"> - การจดบันทึกเพียงอย่างเดียวไม่น่าเชื่อถือ - ลืมว่าเงินที่อยู่ในมือเป็นเงินอะไร 	<ul style="list-style-type: none"> - กำหนดกฎระเบียบในการรับเงิน โดยกำหนดให้ผู้ที่โอนเงินเข้าบัญชีกองทุนเมืองฯ ต้องมีหลักฐานมาแสดงว่าเป็นยอดการโอนของตนจริงๆ และให้นำเสนอกฎ ระเบียบในที่ประชุมเมืองฯ เพื่อลงมติอนุมัติ - ควรมีการจัดเก็บเอกสารให้เป็นระเบียบและเป็นปัจจุบัน
2. รับโดยโอนผ่านธนาคาร โดยจะเป็นการรับเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยในแต่ละกรณีที่จ่ายไปคือ	<ul style="list-style-type: none"> - ตรวจสอบกับสมุดเงินฝากธนาคารที่มีการโอนเข้ามา - ตรวจสอบจากสลิปโอน - บัตรประชาชน - ใบสรุปยอดรายรับประจำเดือน 	<ul style="list-style-type: none"> - ใบสลิปโอนเงินหายและไม่ได้นำมาให้นักบัญชีที่ทำบัญชีไว้เป็นหลักฐาน มีเพียงการบอกปากเปล่าเท่านั้น - ลืมว่ามีเงินอะไรให้เมืองฯ ไปบ้างเมื่อไร - บางรายการในสมุดบัญชีเงินฝากหาไม่ได้ว่าใครโอนมาจ่ายค่าอะไรบ้าง - สมาชิกขาดระเบียบวินัยในการบริหารเงิน จ่ายชำระหนี้ล่าช้า - ไม่มีหลักฐานการรับเงินออกให้แก่ผู้จ่ายเงิน (มีแบบฟอร์มของ พอช. แต่ไม่ได้ใช้) - การจัดทำเอกสารไม่เป็นระบบและไม่มีการอ้างอิงเอกสาร 	<ul style="list-style-type: none"> - กำหนดวันจัดทำบัญชีทุกเดือนโดยให้นักบัญชีที่มีความรับผิดชอบเมืองฯ ช่วยกันจัดเก็บเอกสาร และช่วยกันบันทึกบัญชีให้ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน - ควรมีการปรับปรุงและออกแบบเอกสารที่ต้องใช้ให้เหมาะสมชัดเจน - มีการสร้างระเบียบวินัยในการจ่ายเงินให้ตรงต่อเวลา - ควรมีการจัดทำสมุดคู่มือการรับเงินและอ้างอิงเอกสารเพื่อให้ง่ายต่อการตรวจสอบ

เมื่อทีมวิจัยได้ทำการสรุปเกี่ยวกับปัญหาแล้ว จึงได้มีแนวความคิดที่จะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อให้เห็นตัวอย่างและรูปแบบการจัดทำบัญชีด้วยมือที่ประสบความสำเร็จ จึงได้มีการจัดกิจกรรมในการค้นหาความรู้ใหม่เพื่อนำมาเสริมความรู้อีกที่มีอยู่ในตัวนักวิจัยชุมชนดังนี้

2.1 กิจกรรมการจัดการความรู้ที่ 1 ศึกษาดูงาน ณ ธนาคารหมู่บ้านตามแนวพระราชดำริ บ้านคลองป่าไม้ จังหวัดระยอง เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ 31 มกราคม 2556 เวลา 06.00 - 20.00 น.

การศึกษาดูงานครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพาชาวบ้านที่มวิจัยไปดูแนวทางการบริหารจัดการและการจัดทำบัญชีของธนาคารหมู่บ้านตามแนวพระราชดำริ เพื่อให้ทีมวิจัยได้เห็นถึงรูปแบบและวิธีการที่ชุมชนบ้านคลองป่าไม้ใช้ จะได้นำความรู้นั้นมาต่อยอดในการออกแบบและปรับปรุงใช้กับการบริหารจัดการกองทุนเมืองฯ และนำมาออกแบบระบบและวิธีการจัดทำบัญชีให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่วนสาเหตุที่เลือกไปศึกษาดูงานที่ธนาคารหมู่บ้านตามแนวพระราชดำริ เนื่องจากเป็นชุมชนที่เข้มแข็งและสามารถบริหารจัดการชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการคัดเลือกพื้นที่นี้มาจากการที่ให้ทีมวิจัยกลับไปช่วยกันคิดว่าเรามีปัญหาในการทำบัญชีแบบนี้ ควรศึกษารูปแบบของที่ไหนเพื่อให้สอดคล้องและสามารถเสริมสร้างความรู้ให้ทีมวิจัยได้ และเมื่อมีการประชุมครั้งต่อมา นักวิจัยแต่ละคนจึงได้นำสถานที่ที่ตนเองสนใจมานำเสนอมากมาย และทีมวิจัยได้ข้อสรุปสุดท้ายร่วมกันว่า เราจะไปที่ธนาคารหมู่บ้านตามแนวพระราชดำริ บ้านคลองป่าไม้ โดยได้มีการติดต่อประสานงานเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเข้าไปศึกษาดูงานและได้รับการตอบรับที่ดี

หลังจากการศึกษาดูงาน ทีมวิจัยจึงกลับมาร่วมกันถอดความรู้และบทเรียนที่ได้จากการไปศึกษาดูงาน โดยให้นักวิจัยทุกคนช่วยกันวิเคราะห์ความรู้ที่ได้จากการไปดูงาน และออกมาช่วยกันเขียนสรุปร่วมกัน

2.2 กิจกรรมการจัดการความรู้ที่ 2 โครงการอบรมความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดทำบัญชี เมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2556 โดยหัวหน้าโครงการฯ ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการจัดทำบัญชีที่เป็นมาตรฐานเนื่องจากเป็นอาจารย์สอนในสาขาวิชาการบัญชี การอบรมครั้งนี้เป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยจะมีการสอดแทรกแบบฝึกหัดให้ที่มวิจัยได้ช่วยกันทำและได้ช่วยกันคิด สำหรับเนื้อหาที่นำมาใช้ในการอบรมเป็นเนื้อหาตามรูปแบบ ซึ่งเป็นไปตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป และนำมาปรับเปลี่ยนคำศัพท์ที่ใช้ในการสื่อสารที่สามารถทำให้เข้าใจง่ายขึ้น โดยจะเป็นคำศัพท์ที่ชุมชนใช้อยู่และสามารถเข้าใจได้ทันทีที่ได้ยินควบคู่ไปกับคำศัพท์ที่เป็นทางการสำหรับนักบัญชี

เรียนจากการทำกิจกรรม ทำให้เห็นปัญหาที่ชัดเจน ดังนั้นที่มวิจัยจึงร่วมกันทบทวนวิธีการ เอกสาร ปัญหา แนวทางแก้ไขเกี่ยวกับการบันทึกรายรับและรายจ่าย

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์และออกแบบรูปแบบบัญชีกองทุนเมืองฯ ที่เหมาะสม

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนสำหรับการนำความรู้และความเข้าใจที่ได้จากการวิเคราะห์กิจกรรมการศึกษาดูงาน และการอบรมให้ความรู้จนเกิดแนวความคิดและรูปแบบในภาพรวมเกี่ยวกับบัญชีมาออกแบบรูปแบบของบัญชีกองทุนเมืองฯ จริงๆ โดยจะเริ่มจากการศึกษาเกี่ยวกับปัญหา แนวทางการแก้ไข และนำแนวทางการแก้ไขที่คิดวิเคราะห์ร่วมกันไปสู่การแก้ปัญหาโดยการออกแบบร่วมกันของที่มวิจัย ดังนี้

3.1 การออกแบบและทดลองปฏิบัติ เป็นขั้นตอนที่เกิดขึ้นหลังจากการจัดกิจกรรมเสริมความรู้ให้กับที่มวิจัยแล้ว คือหลังจากการศึกษาดูงาน การอบรมให้ความรู้ และการถอดบท

● **ทบทวนและออกแบบการจัดเก็บเอกสารที่เป็นระบบ** โดยการศึกษาจากเอกสารจริงของกองทุนเมืองบางเขนในปัจจุบัน เพื่อค้นหาวิธีการจัดเก็บและเอกสารควบคุมที่เหมาะสม โดยการช่วยกันคิดวิเคราะห์ร่วมกันของนักวิจัย เมื่อได้รูปแบบขั้นตอนและวิธีการแล้ว ที่มวิจัยช่วยกันจัดทำเอกสารควบคุม และจัดเก็บเอกสารเข้าแฟ้มให้เป็นระบบค้นหาได้ง่าย รวมถึงการเขียนสรุปผลที่ได้จากการวิจัยในวันด้วย

● ประชุมที่มวิจัยเพื่อออกแบบสมุดรายวันรับเงิน - จ่ายเงิน หลังจากทีมวิจัยได้รูปแบบและขั้นตอนการจัดทำบัญชี ได้ใบสำคัญรับ ใบสำคัญจ่าย เพื่อใช้เป็นใบปะหน้าคুমเอกสารทางการบัญชี ในการประชุมครั้งนี้ ทีมวิจัยจะช่วยกันคิดวิเคราะห์ เครื่องมือที่จะใช้สำหรับการรวบรวมข้อมูลด้านการรับเงินและการจ่ายเงินที่จัดทำแล้วให้เป็นระบบมากขึ้น ซึ่งจากการไปศึกษาดูงานและจากการศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมผนวกกับความรู้ดั้งเดิมของนักวิจัยแต่ละท่าน จึงทำให้ทีมวิจัยคิดที่จะออกแบบเครื่องมือที่ใช้บันทึกรายการรับเงิน รายการจ่ายเงิน คือ สมุดรายวันรับเงิน และสมุดรายวันจ่ายเงิน

● ออกแบบสมุดบัญชีแยกประเภทและทดลองปฏิบัติ สำหรับขั้นตอนนี้ ทีมวิจัยเริ่มต้นออกแบบด้วยการนำกระดาษที่ช่วยกันสรุปเกี่ยวกับสมุดรายวันรับเงิน และสมุดรายวันจ่ายเงิน มาติดบนฝาผนังก่อน เพื่อให้ทีมวิจัยได้ทบทวนการจัดทำสมุดรายวันรับเงิน-จ่ายเงิน เนื่องจากการออกแบบสมุดบัญชีแยกประเภทจะต้องนำข้อมูลมาจากการบันทึกบัญชีดังกล่าวมาทำการออกแบบ เพื่อให้สอดคล้องและสัมพันธ์กันจนได้รูปแบบของสมุดบัญชีแยกประเภทที่ใช้คำอธิบายที่เป็นรูปแบบของบัญชีกองทุนเมืองฯ เอง

● ประชุมเพื่อออกแบบงบการเงินและทบทวนการออกแบบทั้งหมด สำหรับครั้งนี้เป็นการประชุมเพื่อออกแบบรูปแบบงบการเงิน ซึ่งเป็นงบทที่จะช่วยสรุปตัวเลขทางการบัญชีเพื่อนำเสนอต่อสาธารณะ ในเบื้องต้นทีมวิจัยตกลงกันไว้ว่า เป็นความต้องการรูปแบบของงบการเงินหลัก 2 งบ คือ งบแสดงฐานะการเงิน และงบกำไรขาดทุน

สำหรับการออกแบบงบแสดงฐานะการเงิน ทีมวิจัยได้ออกแบบจากการดูตัวอย่างที่เป็นมาตรฐานทางบัญชีโดยทั่วไป แต่นำมาปรับให้เหมาะสมกับข้อมูลทางการบัญชีของกองทุนเมืองฯ และในการออกแบบงบแสดงฐานะการเงิน หัวหน้าโครงการฯ เป็นคนเขียนตัวเลขและรายละเอียดที่ทีมวิจัยช่วยกันคิดช่วยกันตอบ สรุปลงบนกระดาษไปพร้อมๆ กัน

3.2 ประชุมที่มวิจัยเพื่อสรุปผลการทำโครงการวิจัยทั้งหมด เพื่อให้แน่ใจว่ารูปแบบที่ทีมวิจัยได้ช่วยกันออกแบบที่ผ่าน มา สามารถนำมาใช้ได้จริง และสามารถแก้ไขปัญหากับการ จัดทำบัญชีในปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม จึงได้จัดการประชุมเพื่อให้ นักวิจัยช่วยกันตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการประชุมทั้งหมด หัวหน้าโครงการฯ ได้รวบรวมและจัดพิมพ์มาให้ โดยให้นักวิจัยทุกคนช่วย กันอ่านเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและช่วยกันแก้ไข ทั้งข้อมูลใน ส่วนของชุมชน ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบ วิธีการ และขั้นตอนในการ จัดทำบัญชีที่ช่วยกันออกแบบ เอกสารประกอบการจัดทำบัญชี และ ถือเป็นการประชุมเพื่อคืนข้อมูลให้กับชุมชนในเบื้องต้นด้วย

ผลการวิจัย

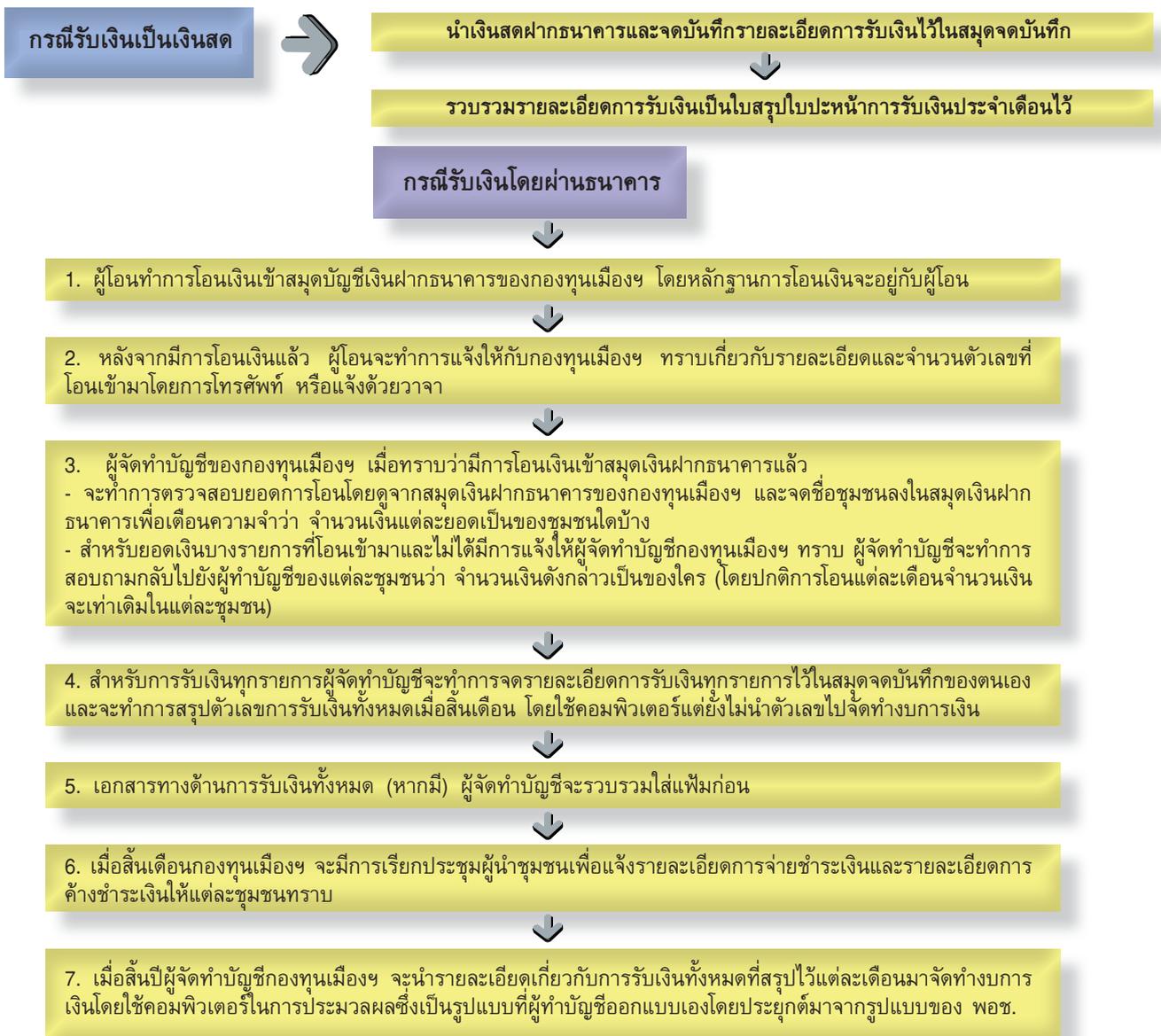
1. ข้อมูลพื้นฐานของกองทุนเมืองบางเขนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของกองทุนเมืองบางเขน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันพบว่า กองทุนเมืองฯ ได้มีการก่อตั้งขึ้นเมื่อประมาณปีพ.ศ. 2553 จากการประชุมร่วมกันของผู้นำชุมชนในสายคลองบางบัวร่วมกับเครือข่ายพัฒนาสิ่งแวดล้อมคลองบางบัว เพื่อต้องการแก้ไขปัญหาเงินทุนที่จะนำมาสร้างบ้านมั่นคงโดยการรวมเงินออมเพื่อที่อยู่อาศัยมาไว้ด้วยกัน และนำเงินที่รวมกันไว้นี้มาบริการให้กับชุมชนที่ต้องการสร้างบ้านมั่นคง แต่เงินที่กู้ไว้กับ พอช. ล่าช้า จึงได้นำเงินของกองทุนเมืองฯ ไปสร้างบ้านก่อนและเมื่อได้รับเงินจาก พอช. จึงให้นำเงินดังกล่าวมาคืนให้กับกองทุนเมืองฯ และจากการบริหารจัดการตนเองที่มีประสิทธิภาพของกองทุนฯ ส่งผลให้ศูนย์ศึกษาและพัฒนาที่อยู่อาศัยแห่งเอเชีย (กองทุน ACHR) โดยมีคุณสมสุข บุญญะบัญชา ประธานศูนย์ศึกษาและพัฒนาที่อยู่อาศัยแห่งเอเชีย ซึ่งเป็นอดีตผู้อำนวยการ (ผอ.) สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน – พอช.) ได้มองเห็นศักยภาพการทำงานของกองทุนเมืองบางเขน จึงได้ทำการผลักดันให้เกิดความ

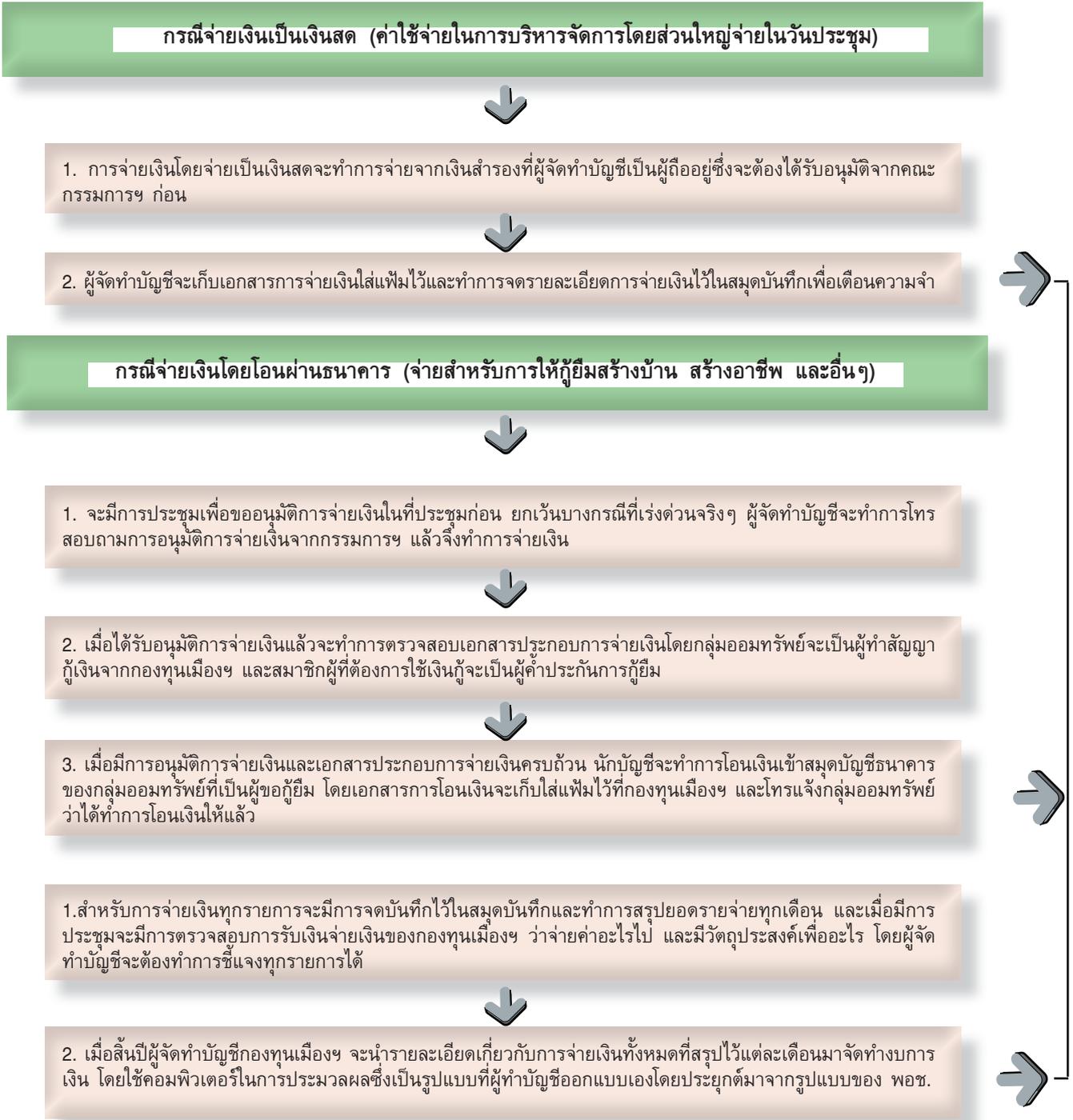
ช่วยเหลือจากกองทุน ACHR ด้วยการมอบเงินบริจาค 1,000,000 บาท เพื่อเป็นทุนในการพัฒนาที่อยู่อาศัย พร้อมค่าบริหารจัดการอีก 400,000 บาท เพื่อให้ขับเคลื่อนในการสร้างบ้านและนำบางส่วนไปช่วยเหลือชาวบ้านที่ไม่มีที่อยู่อาศัยและไม่สามารถแบกรับภาระการส่งรายเดือนได้ จากการได้รับงบประมาณของ ACHR และมีการบริหารจัดการที่ดี ทำได้จริง พอช. จึงมองเรื่องการทำงานในระบบเมือง โดยการให้กองทุนเมืองบางเขนจัดการทุกเรื่องในชุมชนหรือเป็น พอช. (สาขาย่อย) และได้มีการโอนงบประมาณสาธารณูปโภค ซึ่งเป็นงบประมาณที่ใช้สนับสนุนในเรื่องการสร้างสาธารณูปโภคให้กับชุมชนที่ได้มีการสร้างบ้านมั่นคงแล้ว มาให้กองทุนเมืองบางเขนจัดการ

2. การจัดทำบัญชีและการบริหารกองทุนเมืองบางเขนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

จากการประชุมแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีในอดีตจนถึงปัจจุบัน ที่มวิจัยได้ทำการสรุปขั้นตอนและวิธีการทำบัญชีโดยแยกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านการรับเงิน และด้านการจ่ายเงินดังนี้

ขั้นตอนการจัดทำบัญชีด้านการจ่ายเงินปัจจุบัน

3. ปัญหาที่มีในการจัดทำบัญชีและการบริหารกองทุนเมืองบางเขนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

จากการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการจัดทำบัญชี พบว่าปัญหาหลักๆ ที่เกิดขึ้นในการจัดทำบัญชีเกิดจากคณะกรรมการกองทุนเมืองฯ และผู้เกี่ยวข้องไม่มีความรู้ด้านบัญชี และผู้จัดทำบัญชีกองทุนเมืองฯ ในปัจจุบันใช้วิธีการจัดทำบัญชีด้วยคอมพิวเตอร์โดยทำการสรุปตัวเลขรายรับรายจ่ายแต่ละเดือนและจะนำตัวเลขที่สรุปไว้หน้านั้นมาจัดทำงบการเงินเมื่อถึงสิ้นปี ประกอบกับเอกสารการจัดทำบัญชีไม่ครบถ้วน หายบ้าง และส่วนใหญ่จะใช้เพียงสมุดเงินฝากธนาคารเป็นหลักฐานในการ

ตรวจสอบจำนวนเงินที่ได้รับและจ่ายไป การจัดเก็บเอกสารไม่เป็นระบบ ค้นหาได้ยาก ประกอบกับไม่มีระบบการอ้างอิงเอกสารที่เป็นระเบียบ เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือในการตรวจสอบหลักฐานการรับเงิน จ่ายเงิน และผู้จัดทำบัญชีมีเพียงคนเดียวซึ่งมีความรับผิดชอบค่อนข้างมาก จึงทำให้ไม่มีเวลามากพอสำหรับการจัดทำบัญชีให้เป็นระเบียบและเป็นปัจจุบันได้ ซึ่งวิธีการตรวจสอบที่ทำในปัจจุบันจะเป็นการตรวจสอบโดยคณะกรรมการบริหารกองทุนเมืองบางเขน ซึ่งคณะกรรมการฯ ส่วนใหญ่จะเป็นผู้นำชุมชนและเป็นผู้จัดทำบัญชีของกองทุนเมืองฯ อยู่แล้ว จึงทำให้ทราบถึงข้อมูลของตัวเลขและรายการที่เกิดขึ้น ประกอบ

กับสมาชิกในชุมชนมีความไว้วางใจและเชื่อมั่นในความสำเร็จของผู้นำชุมชนและคณะกรรมการบริหารกองทุนเมืองบางเขน แต่ก็มีสมาชิกบางกลุ่มที่ไม่ไว้วางใจในส่วนของการบริหารจัดการเงินกองทุนเมืองบางเขนเช่นกัน ดังนั้นเพื่อให้การจัดทำบัญชีและการบริหารจัดการกองทุนเมืองบางเขนมีประสิทธิภาพโปร่งใสไว้วางใจได้ จึงต้องจัดให้มีรูปแบบที่ดีและเป็นมาตรฐานมากยิ่งขึ้นเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต

สำหรับการบริหารจัดการตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันพบว่ากองทุนเมืองฯ ได้มีการบริหารจัดการโดยคณะกรรมการบริหารกองทุนเมืองฯ ซึ่งเป็นตัวแทนของแต่ละชุมชนทั้ง 10 ชุมชน

สรุปผลการศึกษาซึ่งทำให้ได้รูปแบบและขั้นตอนในการจัดทำบัญชีที่เป็นระบบ ดังนี้

ด้านการรับเงิน

1. การจดบันทึกรายการทางบัญชี

- ใบปะหน้าใบสำคัญรับเงิน

2. นำใบปะหน้าใบสำคัญรับเงินแนบกับเอกสารการรับเงิน

- ใบสลิปการโอนเงิน
- ใบแทนใบเสร็จรับเงิน หรือ เอกสารหลักฐานอื่นๆ ขึ้นอยู่กับรูปแบบการรับเงิน

3. ลงเลขที่อ้างอิงในใบสำคัญรับเงินและเจาะรูเอกสารเก็บเข้าแฟ้ม

- ใบสำคัญรับเงินจะใช้ตัวอักษรย่อในการลงเลขที่อ้างอิงด้วย **ร** ซึ่งหมายถึงการรับเงิน แล้วตามด้วยหมายเลขของเดือน เช่น เดือนม.ค. ใช้ 1 หลังจากนั้นตามด้วยลำดับที่ของใบสำคัญรับที่เกิดขึ้นในเดือนนั้นโดยเรียงจากน้อยไปมาก

4. ลงบัญชีในสมุดรายวันรับเงิน

- ใบสำคัญรับเงิน
 - เอกสารประกอบการรับเงิน
- การลงบัญชีในใบสำคัญรับเงินจะลงตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยเรียงจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อน และต้องทำให้เป็นปัจจุบัน

เข้ามาช่วยกันทำงานเพื่อให้กองทุนเมืองฯ สามารถขับเคลื่อนได้อย่างต่อเนื่อง แต่สำหรับการบริหารจัดการด้านบัญชีนั้นพบว่า ที่ผ่านมายังไม่ได้มีการแบ่งแยกหน้าที่ในการจัดทำบัญชีที่ชัดเจน

4. ขั้นตอนและรูปแบบการจัดทำบัญชีและการบริหารจัดการเงินกองทุนเมืองบางเขนที่เหมาะสม

จากการศึกษาและออกแบบรูปแบบการจัดทำบัญชีที่เหมาะสม ทำให้ได้รูปแบบและเอกสารประกอบการจัดทำบัญชี โดยแบ่งออกเป็นขั้นตอนดังนี้

8. นำข้อมูลจากบททดลองมาจัดทำงบกำไรขาดทุนและงบแสดงฐานะการเงิน

- งบกำไรขาดทุนประกอบไปด้วยบัญชี รายได้ (4) และค่าใช้จ่าย (5)
- งบแสดงฐานะการเงิน ประกอบไปด้วยบัญชีสินทรัพย์ (1) หนี้สิน (2) ทุน (3) กำไรหรือขาดทุนในงบกำไรขาดทุนเป็นส่วนหนึ่งของส่วนของทุนในงบแสดงฐานะการเงิน

7. นายอดคงเหลือที่สรุปได้จากบัญชีแยกประเภทมาจัดทำงบทดลอง

- เมื่อจัดทำแล้วยอดคงเหลือทางด้านซ้ายจะต้องเท่าทางด้านขวา
- โดยนายอดคงเหลือจากบัญชีแยกประเภททุกตัวมาจัดทำโดยเรียงตามหมวดบัญชี

6. สรุปยอดคงเหลือในสมุดบัญชีแยกประเภทแต่ละบัญชี

- นำยอดรวมด้านซ้าย หัก ยอดรวมด้านขวา
- ให้เปรียบเทียบยอดรวมทั้งสองด้าน ด้านไหนมียอดมากกว่าให้สรุปตัวเลขคงเหลือไว้ด้านนั้น (เขียนด้วยดินสอ)

5. ผ่านรายการที่บันทึกในสมุดรายวันรับเงินไปลงบัญชีแยกประเภท

- ดูจากสมุดรายวันรับเงินที่ได้บันทึกบัญชีไว้ว่ามีข้อบัญชีใดในรายการวันนั้นบ้าง
- ต้องนำบัญชีทุกตัวที่เกิดขึ้นไปแยกประเภทให้ครบถ้วน และควรทำให้เป็นปัจจุบัน

ด้านการจ่ายเงิน

1. การจัดบันทึกรายการทางบัญชี
- ใบปะหน้าใบสำคัญจ่ายเงิน

2. นำใบปะหน้าใบสำคัญจ่ายเงินแนบกับเอกสารการจ่ายเงิน
- ใบสลิปการโอนจ่ายเงิน
- ใบเสร็จรับเงิน
- หนังสือสัญญายืมเงิน หนังสือสัญญากู้เงิน
- รายงานการประชุม
- ใบลงทะเบียนเข้าร่วมประชุม
- ใบแทนใบเสร็จรับเงิน ฯลฯ

3. ลงเลขที่อ้างอิงในใบสำคัญจ่ายเงินและเจาะรูเอกสารเก็บเข้าแฟ้ม
- ใบสำคัญจ่ายเงินจะใช้ตัวอักษรย่อในการลงเลขที่อ้างอิงด้วย จ ซึ่งหมายถึงการจ่ายเงิน แล้วตามด้วยหมายเลขของเดือน เช่น เดือน ม.ค. ใช้ 1 หลังจากนั้นตามด้วยลำดับที่ของใบสำคัญจ่ายเงินที่เกิดขึ้นในเดือนนั้น

4. ลงบัญชีในสมุดรายวันจ่ายเงิน
- ใบสำคัญจ่ายเงิน
- เอกสารประกอบการจ่ายเงิน
การลงบัญชีในใบสำคัญจ่ายเงินจะลงตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยเรียงจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อน และต้องทำให้เป็นปัจจุบัน

5. ผ่านรายการที่บันทึกในสมุดรายวันจ่ายเงินไปลงบัญชีแยกประเภท
- ดูจากสมุดรายวันจ่ายเงินที่ได้บันทึกบัญชีไว้ว่ามีชื่อบัญชีใดในรายการวันนั้นบ้าง
- ต้องนำบัญชีทุกตัวที่เกิดขึ้นไปแยกประเภทให้ครบถ้วน และควรทำให้เป็นปัจจุบัน

6. สรุปยอดคงเหลือในสมุดบัญชีแยกประเภทแต่ละบัญชี
- นำยอดรวมด้านซ้าย หัก ยอดรวมด้านขวา
- ให้เปรียบเทียบยอดรวมทั้งสองด้าน ด้านไหนมียอดมากกว่าให้สรุปตัวเลขคงเหลือไว้ด้านนั้น (เขียนด้วยดินสอ)

7. นำยอดคงเหลือที่สรุปได้จากบัญชีแยกประเภทมาจัดทำงบทดลอง
- เมื่อจัดทำแล้วยอดคงเหลือทางด้านซ้ายจะต้องเท่าทางด้านขวา
- โดยนำยอดคงเหลือจากบัญชีแยกประเภททุกตัวมาจัดทำโดยเรียงตามหมวดบัญชี

8. นำข้อมูลจากงบทดลองมาจัดทำงบกำไรขาดทุนและงบดุลแสดงฐานะการเงิน
- งบกำไรขาดทุนประกอบไปด้วยบัญชี รายได้ (4) และค่าใช้จ่าย (5)
- งบแสดงฐานะการเงิน ประกอบไปด้วยบัญชี สินทรัพย์ (1) หนี้สิน (2) ทุน (3) กำไรหรือขาดทุนในงบกำไรขาดทุนเป็นส่วนหนึ่งของส่วนของทุนในงบแสดงฐานะการเงิน

สถานการณ์ใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

จากการทำวิจัยโดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบชุมชนมีส่วนร่วม เพื่อค้นหารูปแบบการจัดทำบัญชีกองทุนเมืองบางเขนที่เหมาะสม ช่วยส่งผลให้การบริหารจัดการเงินกองทุนฯ มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านความสัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัยเกริกและชุมชนในเขตบางเขนได้มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกันมากขึ้น รวมถึงความรู้ความสามารถของนักวิจัยชุมชนด้านการทำวิจัยเพื่อค้นหาวิธีการแก้ไขปัญหาชุมชนได้มีการพัฒนามากขึ้น ดังจะสามารถสรุปแต่ละด้านได้ ดังนี้

1) ด้านคน คนถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญสำหรับการจัดการความรู้ เนื่องจากคนเป็นตัวการหลักในการที่จะทำให้การจัดการความรู้ประสบความสำเร็จ และเป็นผู้นำความรู้ไปถ่ายทอดและแบ่งปันให้กับผู้อื่นจนกลายเป็นความรู้ที่จะสามารถกระจายในวงกว้างได้ จากการสังเกตในทุกขั้นตอนของกระบวนการวิจัย ตั้งแต่เริ่มจนถึงสิ้นสุดโครงการฯ ได้สังเกตเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของสมาชิกในทีมวิจัยซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ก ดังนี้

ก ที่ 1 คือ กล้าคิด สำหรับการทำวิจัยในตอนเริ่มต้น จะสังเกตเห็นสมาชิกในทีมวิจัย (นักบัญชีชุมชน) จะไม่กล้าคิดไม่กล้าตอบ ถึงแม้ว่าคำถามนั้นจะเป็นคำถามที่ตนเองรู้คำตอบก็ตาม ซึ่งจะมีเพียงคนเดียว เท่านั้นที่จะตอบและอธิบาย แต่หลังจากผ่านกระบวนการทำวิจัยร่วมกันจนมาถึงช่วงระยะที่ 2 จะสังเกตเห็นว่านักวิจัยกล้าที่จะตอบ กล้าที่จะอธิบาย แลกเปลี่ยนกันเพื่อให้ข้อมูลที่ได้ในนั้นถูกต้องมากขึ้น

ก ที่ 2 คือ กล้าเขียน จากการดำเนินกระบวนการที่ผ่านมาในช่วงแรกๆ ไม่ว่าจะได้อะไรในที่ประชุม หัวหน้าโครงการฯ จะต้องเป็นผู้เขียนสรุปและนักวิจัยคนอื่นๆ จะนั่งดูเฉยๆ ไม่มีการจดตาม เมื่อให้ช่วยกันจด ก็จะบอกว่าไม่ชอบเขียนโดยยืนยันว่าจำได้ทุกอย่างที่คุยกัน แต่หลังจากการทำวิจัยมาสักระยะ จะเห็นการเปลี่ยนแปลง คือ นักวิจัยสนใจและใส่ใจสิ่งที่ประชุมพูดคุยกันมากขึ้น และจะจดบันทึกทุกอย่างทุกขั้นตอนลงสมุดเองโดยไม่ต้องบอก รวมถึงกล้าที่จะออกมาเขียนสรุปการประชุมในแต่ละครั้งลงบนกระดานหรือกระดาษที่ใช้เป็นเครื่องมือในการประชุมด้วย

ก ที่ 3 คือ กล้าลงมือทำ สำหรับการกล้าลงมือทำนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงที่สังเกตได้จากการให้บ้านนักวิจัยกลับไปคิดวิเคราะห์สิ่งที่ได้จากกิจกรรมแต่ละกิจกรรม ซึ่งในช่วงแรกจะไม่เห็นการสรุปหรือมีข้อมูลมาสำหรับการประชุมในครั้งต่อไปตามที่มอบหมาย แต่ในระยะที่ 2 จะเห็นว่านักวิจัยจะมีข้อมูลที่ทำการสรุปด้วยตนเอง และนำมาแบ่งปันแลกเปลี่ยนกันในทีมวิจัยมากขึ้น รวมถึงนักวิจัยยังได้ช่วยกันลงมือทำในขั้นตอนของการออกแบบรูปแบบการจัดทำบัญชีที่เหมาะสมด้วย

ก ที่ 4 คือ กล้าแสดงออก สำหรับความกล้าแสดงออกจะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้อย่างชัดเจน ตั้งแต่การกล้าที่จะ

แสดงความคิดเห็น กล้าที่จะออกมาเขียนสรุปหน้าห้อง และกล้าที่จะออกไปนำเสนอในการประชุมเวทีต่างๆ ทุกครั้งที่ผ่านมาโดยจะทำการสลับเปลี่ยนหมุนเวียนคนที่จะเป็นตัวแทนในการนำเสนอในเวทีต่างๆ และนักวิจัยทุกคนก็สามารถทำออกมาได้ดี

ก ที่ 5 คือ กล้าแบ่งปัน ในส่วนของการกล้าแบ่งปันนี้ ถือเป็นภาพที่ประทับใจเป็นการส่วนตัวของหัวหน้าโครงการฯ ซึ่งเริ่มต้นสังเกตเห็นการแบ่งปันของทีมนักวิจัยตั้งแต่เมื่อครั้งที่ได้ทำการจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้ด้านบัญชี โดยผู้ที่เข้าอบรมจะทำการสอนและแบ่งปันความรู้ให้กับผู้ที่ไม่ได้เข้าอบรม และหลังจากนั้นเป็นต้นมา ทีมนักวิจัยจึงเกิดทักษะในการแบ่งปันและจะเห็นการช่วยกันสอนช่วยกันอธิบายกันตั้งแต่นั้นจนจบโครงการวิจัย

2) ด้านความรู้ของนักวิจัยชุมชน สำหรับวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งที่ทีมนักวิจัยคาดหวังไว้ คือ หลังจากจบโครงการวิจัยแล้วนักวิจัยชุมชนต้องเก่งขึ้น ต้องมีความรู้มากขึ้น ต้องได้รูปแบบที่จะนำไปปฏิบัติได้จริง ซึ่งจะส่งผลให้การทำงานและการบริหารจัดการชุมชนดีขึ้น และจากการศึกษาและทำงานวิจัยร่วมกันส่งผลให้นักวิจัยชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงดังนี้

1. นักวิจัยชุมชนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการทำวิจัย จากการพูดคุยเปรียบเทียบก่อนและหลังการวิจัย สังเกตได้ว่านักวิจัยเข้าใจว่าการทำวิจัยคืออะไร ทำไปทำไม ทำแล้วได้อะไร

2. นักวิจัยชุมชนได้ความรู้เกี่ยวกับบัญชีเพิ่มมากขึ้น โดยได้เรียนรู้เกี่ยวกับรูปแบบบัญชีที่เป็นมาตรฐานโดยทั่วไป ได้แนวความคิดในการนำความรู้ที่ได้จากการทำวิจัยไปปรับใช้กับการทำบัญชีให้กับชุมชน เช่น การจดบันทึกรายการบัญชีที่มีเนื้อหาครบถ้วนและครอบคลุมมากขึ้น จากเดิมจะจดบันทึกเพื่อเตือนความจำเท่านั้น

3. ได้รูปแบบในการจัดการเกี่ยวกับเอกสาร โดยได้รูปแบบการอ้างอิงเอกสารที่เป็นระบบ รวมถึงได้แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำเอกสารที่ครบถ้วนว่ามีประโยชน์ต่อการตรวจสอบและการจัดทำบัญชีอย่างไร รวมถึงในปัจจุบันนี้ นักบัญชีชุมชนได้นำผลที่ได้จากการทำวิจัยเกี่ยวกับการจัดเก็บใบเสร็จรับเงินมาปฏิบัติแล้ว จากแต่เดิมนักบัญชีชุมชนจะให้ใบเสร็จรับเงินตัวจริงกับสมาชิกและนักบัญชีกองทุนชุมชนจะเก็บสำเนาไว้ เมื่อเวลาผ่านไปสำเนาอาจจางและมองไม่เห็นรายละเอียด แต่หลังจากที่ไปดูงานได้เห็นรูปแบบการจัดการเกี่ยวกับเอกสารที่ดี จึงนำกลับมาใช้กับชุมชนโดยปรับเป็นการให้สำเนาไปและจะทำการเก็บตัวจริงไว้กับกองทุนชุมชนเอง

4. ได้รูปแบบการจัดทำบัญชีที่เป็นระบบ ผู้ทำบัญชีกองทุนเมืองฯ ได้ทำการเตรียมเอกสารและข้อมูลทางบัญชีไว้ เพื่อนำมาจัดทำบัญชีตามระบบเอกสารและบันทึกบัญชีตามขั้นตอนที่ได้จากการทำวิจัย ซึ่งได้เริ่มจัดทำกับข้อมูลทางบัญชีตั้งแต่ 1 มกราคม 2556 เป็นต้นมา

5. นักวิจัยชุมชนมีความเข้าใจเกี่ยวกับการเชื่อมโยงตัวเลข

และข้อมูลทางการบัญชี ซึ่งส่งผลให้เกิดการร่วมมือในการจัดทำ และตรวจสอบการจัดทำบัญชี เพื่อให้การจัดทำบัญชีเป็นระบบและเป็นปัจจุบันมากขึ้น และส่งผลให้สามารถอธิบายเกี่ยวกับข้อมูลทางการบัญชีให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องทราบได้อย่างน่าเชื่อถือ

3) ด้านความรู้ของอาจารย์ผู้ทำวิจัย ผู้ทำวิจัยเป็นหัวหน้าโครงการฯ เป็นอาจารย์ประจำสาขาวิชาการบัญชี มีความรู้และประสบการณ์ทำวิจัยที่ผ่านมาในเชิงวิชาการและไม่เคยได้ทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมาก่อน หลังจากที่ได้มีโอกาสเข้ามาทำวิจัยร่วมกับชุมชนทำให้มีความรู้เกี่ยวกับการทำวิจัยเพิ่มมากขึ้น ทำให้มีการพัฒนาด้านความรู้ในหลายๆ ด้านดังนี้

1. ได้เรียนรู้วิธีการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้โครงการฯ ประสบความสำเร็จโดยต้องปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสมของโครงการฯ และนักวิจัยในทีมวิจัย
2. ได้เรียนรู้เกี่ยวกับรูปแบบการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และเห็นถึงความเหมือนและความแตกต่างระหว่างการทำวิจัยเชิงวิชาการและการทำวิจัยท้องถิ่น รวมถึงทำให้ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการทำวิจัยร่วมกับ สกว. เช่น การทำวิจัยร่วมกับชุมชน ต้องอาศัยความอดทน เรียนรู้ร่วมกันแบบค่อยเป็นค่อยไป ซึ่งจะแตกต่างจากงานวิจัยเชิงวิชาการที่สามารถคิดวางแผนและดำเนินการได้ตามที่ต้องการโดยไม่ต้องใช้เวลานาน
3. ได้เรียนรู้เกี่ยวกับรูปแบบและการบริหารจัดการเกี่ยวกับชุมชน และการจัดทำบัญชีชุมชนว่าน่ากับบัญชีชุมชนนั้นเป็นกลุ่มคนที่มีความรู้แบบภูมิปัญญาชาวบ้านที่สามารถนำมาประยุกต์โดยเพิ่มความรู้อื่นๆ ที่เป็นระบบทำให้เกิดการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ที่ดีขึ้นได้ไม่ยาก

4. ได้เรียนรู้และเก็บประสบการณ์เกี่ยวกับการทำงานกับทีมชาวชุมชนว่า ต้องมีระบบ วิธีการ ขั้นตอน และต้องมีการเตรียมตัวอย่างไว้บ้าง รวมถึงได้พันธมิตรในการทำงานที่อบอุ่นจึงทำให้มีความสุขในการทำงาน

5. ได้ความรู้เกี่ยวกับชุมชน กองทุนเมือง กองทุนชุมชน บ้านมั่นคง เครือข่ายฯ ว่าแต่ละส่วนมีความเชื่อมโยงกันอย่างไร และมีจุดกำเนิด มีการขับเคลื่อนจนกลายมาเป็นชุมชนเข้มแข็งได้อย่างไร

4) ด้านการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดทำบัญชีที่เหมาะสมเปรียบเทียบกับแบบเดิมกับแบบใหม่ที่ค้นพบ จากการศึกษาวิจัยทั้งหมด ทีมวิจัยได้รูปแบบและวิธีการจัดทำบัญชีที่เหมาะสมกับกองทุนเมืองฯ ซึ่งนักบัญชีชุมชนและนักบัญชีกองทุนเมืองฯ จะได้นำไปปฏิบัติเพื่อให้การจัดทำบัญชีเป็นระบบ มีมาตรฐานและน่าเชื่อถือมากขึ้น เนื่องจากจะมีระบบของการอ้างอิงเอกสารทำให้เห็นถึงที่มาที่ไปของเงินกองทุนเมืองฯ อย่างชัดเจน และสามารถตรวจสอบได้ง่ายขึ้น ซึ่งจะสามารถเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงวิธีการและขั้นตอนในการจัดทำบัญชีได้ดังตารางต่อไปนี้

4. ได้เรียนรู้และเก็บประสบการณ์เกี่ยวกับการทำงานกับทีมชาวชุมชนว่า ต้องมีระบบ วิธีการ ขั้นตอน และต้องมีการเตรียมตัวอย่างไว้บ้าง รวมถึงได้พันธมิตรในการทำงานที่อบอุ่นจึงทำให้มีความสุขในการทำงาน

รูปแบบและขั้นตอนการจัดทำบัญชีแบบเดิม	รูปแบบและขั้นตอนการจัดทำบัญชีแบบใหม่
เมื่อเกิดรายการทางบัญชี	
<ol style="list-style-type: none"> 1. เมื่อมีการรับเงินหรือจ่ายเงินระหว่างกองทุนเมืองฯ กับกองทุนชุมชน จะมีการแจ้งรายละเอียดด้วยการโทรแจ้งหรือชี้แจงในที่ประชุม 2. ผู้จัดทำบัญชีจะจดรายละเอียดการรับเงินจ่ายเงินไว้ในสมุดจดบันทึกเพื่อเตือนความจำ 3. ตรวจสอบจำนวนเงินที่รับมา จำนวนเงินที่จ่ายออกไปโดยตรวจกับสมุดเงินฝากธนาคาร สลิปโอนเงิน (ถ้ามี) 4. เก็บรวบรวมเอกสารที่เกิดขึ้นทั้งหมดใส่ไว้ในแฟ้มเอกสาร 5. ทำการสรุปตัวเลขการรับเงิน การจ่ายเงินประจำเดือนใส่ไว้ในคอมพิวเตอร์ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. แยกเอกสารการรับเงิน กับเอกสารการจ่ายเงินออกจากกัน 2. จัดทำเอกสารประกอบการรับเงิน จ่ายเงินโดยใช้เอกสารที่ออกแบบเพิ่มเติมที่เหมาะสม 3. ทำการจัดเก็บเอกสารให้เป็นระบบโดยการนำใบสำคัญรับเงิน หรือใบสำคัญจ่ายเงินมาคุมเอกสารการรับเงิน เอกสารการจ่ายเงิน 4. บันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับการรับเงิน จ่ายเงินในใบสำคัญรับ ใบสำคัญจ่าย พร้อมลงเลขที่เอกสารเพื่อคุมเอกสารฉบับนั้นให้เป็นระบบ 5. นำเอกสารที่จัดทำเรียบร้อยแล้วเก็บใส่แฟ้มโดยแยกเป็นแฟ้มการรับเงิน แฟ้มการจ่ายเงินโดยเรียงตามวัน เดือน ปี 6. บันทึกรายละเอียดการรับเงิน-จ่ายเงินในสมุดรายวันรับเงิน สมุดรายวันจ่ายเงิน เพื่อสรุปยอดรายรับ-รายจ่ายที่เป็นปัจจุบัน 7. นำรายการที่บันทึกในสมุดรายวันรับเงิน สมุดรายวันจ่ายเงินไปทำการแยกประเภทเพื่อหายอดคงเหลือของรายการบัญชีแต่ละรายการ
การจัดทำงบการเงิน	
<ol style="list-style-type: none"> 6. นำข้อมูลรายรับ รายจ่ายที่ทำการสรุปไว้ประจำเดือนมาจัดทำงบการเงินโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรม Excel โดยประยุกต์มาจากรูปแบบของ พอช. 	<ol style="list-style-type: none"> 8. เมื่อสิ้นเดือนจะทำการสรุปรายละเอียดในสมุดรายวันรับเงิน สมุดรายวันจ่ายเงิน สมุดบัญชีแยกประเภทเพื่อทำการตรวจสอบการบันทึกบัญชีว่าถูกต้อง ครบถ้วน 9. นำยอดคงเหลือในสมุดบัญชีแยกประเภทมาจัดทำงบทดลอง 10. นำข้อมูลจากงบทดลองมาจัดทำงบการเงิน คือ งบกำไรขาดทุน และงบแสดงฐานะการเงิน

5) ด้านการเปลี่ยนแปลงในชุมชนซึ่งจะก่อให้เกิดความยั่งยืน จากการทำวิจัยชุด MOU ระหว่างมหาวิทยาลัยเกริก และ สกว. ทำให้เกิดโครงการวิจัยทั้งหมด 6 โครงการ และตัวแทนของ ชุมชนบางคนที่เข้ามาร่วมทำวิจัยได้มีโอกาสเรียนรู้กับโครงการ วิจัยมากกว่าหนึ่งโครงการ ดังนั้นจึงเห็นได้ถึงการเปลี่ยนแปลง ในชุมชน พอสรุปได้ดังนี้

ชุมชนมีความสนใจเกี่ยวกับการทำวิจัยมากขึ้น และ เห็นถึงประโยชน์ที่ได้จากการทำวิจัยว่าสามารถนำมาแก้ปัญหา หรือพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้นได้ ซึ่งมีหลายโครงการเมื่อเสร็จสิ้น โครงการฯ นี้แล้ว ชุมชนมีแผนที่จะทำการต่อยอดการทำ วิจัยเพื่อให้เกิดความยั่งยืน นอกจากนี้ชุมชนยังมีความรู้เกี่ยว กับการทำวิจัยว่ามีวิธีการอย่างไร ทำแล้วได้อะไร ชุมชนได้ มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากการทำวิจัยระหว่างกัน มากขึ้น

สำหรับการเปลี่ยนแปลงด้านการจัดทำบัญชี ขณะนี้ได้ มีการเปลี่ยนแปลงในส่วนของการเก็บใบเสร็จรับเงินซึ่งกองทุน ชุมชนจะทำการเก็บใบเสร็จต้นฉบับไว้ และให้สำเนาเก็บสมาชิก ในชุมชนเก็บไว้เป็นหลักฐานการจ่ายเงิน ซึ่งในอดีตนักบัญชี ชุมชนจะให้ต้นฉบับกับสมาชิกไปและกองทุนชุมชนจะเก็บสำเนา ไว้ทำให้สำเนาที่เก็บไว้จางและมองไม่เห็นเมื่อระยะเวลาผ่านไป สำหรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากการทำวิจัย คือ กองทุน เมืองฯ ได้นำรูปแบบการจัดทำบัญชีที่ได้จากการทำวิจัยไปจัดการ ระบบการจัดทำเอกสาร การอ้างอิงเอกสาร และการจัดทำบัญชี โดยใช้รูปแบบการจัดทำบัญชีที่ได้ออกแบบร่วมกันจากการทำ วิจัยในครั้งนี้ และที่มิวิจัยได้มีการวางแผนในการทำหนังสือคู่มือ การจัดทำบัญชีชุมชนเพื่อนำไปเผยแพร่ให้ผู้สนใจและชุมชน อื่นได้นำไปใช้ต่อไป

สรุปและอภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัยมีประเด็นปัญหาที่น่าสนใจ สามารถนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. จากการศึกษารูปแบบการจัดทำบัญชีกองทุนชุมชน และกองทุนเมืองฯ พบว่า คณะกรรมการฯ และผู้จัดทำบัญชี ชุมชนส่วนใหญ่มีการจัดทำบัญชี โดยการจดบันทึกการรับเงิน การจ่ายเงินไว้ในสมุดบันทึกเพื่อเป็นหลักฐานและเพื่อเตือน ความจำ แต่ไม่ได้จัดทำเอกสารประกอบที่ครบถ้วนและไม่ได้นำ ตัวเลขที่เกิดขึ้นไปประมวลผลเพื่อจัดทำผลการดำเนินงานตาม รูปแบบมาตรฐานในการจัดทำบัญชีโดยทั่วไป ทั้งนี้เป็นเพราะ นักบัญชีชุมชนไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำบัญชี ที่เป็นระบบ ประกอบกับไม่มีแนวทางในการบริหารจัดการ เอกสารที่เป็นระเบียบ

คณะกรรมการบริหารกองทุนเมืองฯ ส่วนใหญ่ไม่เข้าใจ

เกี่ยวกับรูปแบบการจัดทำบัญชีในปัจจุบันว่ามีวิธีการจัดทำ อย่างเป็นระบบได้อย่างไร ได้ตัวเลขมาจากไหน เนื่องจากคณะกรรมการฯ และ ผู้เกี่ยวข้องไม่มีความรู้เกี่ยวกับการประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ และไม่มีความรู้เกี่ยวกับการเชื่อมโยงข้อมูลหรือตัวเลขทาง บัญชี สมาชิกบางกลุ่มไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดสำหรับการจ่าย ชำระเงินและอื่นๆ จึงทำให้การบันทึกบัญชีและเอกสารที่จัดทำ ล่าช้า ควบคุมได้ค่อนข้างยาก สอดคล้องกับงานวิจัยหลายๆ ชิ้นที่ผ่านมา เช่น งานวิจัยของเจริญ สุตริภักดิ์ และคณะ (2545) ที่ทำการศึกษาและถอดบทเรียนการดำเนินงานของกองทุนต่างๆ ในหมู่บ้านและค้นหาแนวทางในการบริหารจัดการกลุ่มกองทุน ให้มีเอกภาพและพบปัญหาเรื่องการจัดทำทะเบียน บัญชี และงบการเงินซึ่งกระจัดกระจายไม่เป็นระบบ เนื่องจากกรรมการฯ ขาดความรู้ความเข้าใจและไม่ได้ชวนช่วยจัดการเรื่องนี้ อย่างจริงจัง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิชุลดา มาตัญญู (2550) ที่ได้ทำการศึกษาการจัดการกองทุนชุมชน ในชนบท: กรณีศึกษาชุมชนพื้นราบ เชียงใหม่ พบว่า ปัญหา และอุปสรรคในการบริหารกองทุนชุมชน คือ ปัญหาการขาด ทักษะในการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ของคณะกรรมการฯ และ สอดคล้องกับข้อค้นพบของ นุศรา คงศักดิ์ (2546) ซึ่งทำการ ศึกษาการประยุกต์ใช้ระบบบัญชีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ กรณีศึกษาอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่า ผู้จัดทำบัญชีมิได้มีพื้นฐานความรู้ทางด้านการบัญชีโดยตรง มี ปัญหาในการปฏิบัติจริงเกี่ยวกับสมุดบัญชีและเอกสารที่ใช้ใน การบันทึกบัญชี

2. ผลการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้รูปแบบในการจัดทำ บัญชีที่สามารถควบคุมการจัดทำบัญชีที่เป็นระบบ รวมถึงมี เอกสารประกอบการจัดทำบัญชีที่เหมาะสม โดยใช้สมุดควบคุม การรับจ่ายเงินที่มีคำศัพท์ที่ไม่ยากและสามารถเข้าใจได้ง่าย ซึ่งสอดคล้องกับ ปรัชญา ชีวะเกตุ (2545) ได้ศึกษาแนวปฏิบัติ ทางบัญชีสำหรับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษา กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในเขตตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ในเรื่องของแนวปฏิบัติทาง บัญชีสำหรับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในเขต ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า มีหลักเกณฑ์การทำบัญชี อย่างง่าย คือการจัดทำบัญชีโดยใช้เกณฑ์เงินสด และมีสมุดบัญชี รายรับรายจ่าย

3. จากการทำวิจัยในครั้งนี้ ทำให้ที่มิวิจัยได้ทั้งรูปแบบ การจัดทำบัญชีที่เหมาะสมว่า ควรประกอบไปด้วยอะไรบ้าง ได้ รูปแบบของเอกสารประกอบการจัดทำบัญชีที่สามารถอธิบาย ได้อย่างครอบคลุมและชัดเจน ได้ขั้นตอนและวิธีการจัดทำบัญชี ที่เป็นขั้นเป็นตอนชัดเจน และแต่ละขั้นตอนต้องจัดทำเอกสาร ประกอบอะไรบ้าง ตั้งแต่เริ่มต้นรายการค้าทางบัญชีจนจบ

รายการทางบัญชีนำไปสู่การรายงานผลการดำเนินงาน ซึ่งทางทีมวิจัยได้มีแนวคิดที่จะจัดทำเป็นคู่มือการจัดทำบัญชีชุมชน เพื่อเผยแพร่ให้กับชุมชนหรือบุคคลอื่นที่สนใจในการพัฒนาการจัดทำบัญชีที่เป็นระบบมากยิ่งขึ้น

4. จากการทำวิจัยในครั้งนี้ ทำให้นักวิจัยชุมชนได้มีประสบการณ์และการเรียนรู้เกี่ยวกับการทำวิจัยเพื่อนำผลที่ได้มาแก้ไขปัญหาชุมชนของตนเอง และยังช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างชุมชนกับสถานศึกษาในการร่วมกันสร้างคน แก้ไขปัญหาชุมชนในด้านอื่นๆ รวมถึงการร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ มากมายอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นประเพณี พิธีกรรมต่างๆ เช่น การจัดงานวันเด็ก หรือหากมหาวิทยาลัยมีการจัดอบรมความรู้ด้านคอมพิวเตอร์ ด้านภาษาอังกฤษ บัญชีครัวเรือน ก็จะเชิญให้ผู้นำชุมชนหรือบุคคลอื่นๆ ในชุมชนที่สนใจเข้าร่วมรับฟังและเรียนรู้ร่วมกัน

บรรณานุกรม

- กมล สุดประเสริฐ. 2540. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติงาน. กระบวนการประชาคมผ่าน วันที่ 1-2 กรกฎาคม 2546 ณ โรงพยาบาลน่าน อำเภอเมือง. กรุงเทพฯ: สำนักงานโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 2537; หน้า 8.
- เจริญ สุตรักษ์. 2545. แนวทางการบริหารจัดการกลุ่มกองทุนให้มีความเป็นเอกภาพ บ้านกะปาง อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช. โครงการวิจัย ฝ่ายวิจัยท้องถิ่น. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ชาญณรงค์ วงศ์วิชย์. 2553. เครือข่ายเมืองเขตบางเขน : กระบวนการบูรณาการทุนเพื่อการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนท้องถิ่น. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).
- ธิดาพร อินชุม. 2554. ปัญหาด้านการจัดทำบัญชีและการควบคุมภายในของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- น้ำทิพย์ วิภาวิน. 2547. การจัดการความรู้กับคลังความรู้. กรุงเทพฯ: เอสอาร์ พรินติ้งแมสโปรดักส์, หน้า 20.
- บุศรา คงศักดิ์. 2546. การประยุกต์ใช้ระบบบัญชีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ กรณีศึกษาอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์. การค้นคว้าแบบอิสระ หลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประเวศ วะสี. 2548. การจัดการความรู้ : กระบวนการปลดปล่อยมนุษย์สู่ศักยภาพ เสรีภาพ และความสุข. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส.).
- ปรีชญา ชีวะเกตุ. 2545. แนวปฏิบัติทางบัญชีสำหรับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในเขตตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์หลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พันธุ์ทิพย์ रामสูต. 2540. การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล, หน้า 2-3, 31.
- มาณี ไชยธีรานุกศิริ. 2539. การวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, หน้า 102.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2546. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์ พับลิเคชันส์.
- วิจารณ์ พานิช. 2552. องค์กรแห่งการเรียนรู้และการจัดการความรู้. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. จาก <http://www.nokkrob.org/index.php?File=forum&obj=forum>. สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2552.
- วิชุดา มาตันบุญ. 2550. การจัดการกองทุนชุมชนในชนบท: กรณีศึกษาชุมชนพื้นราบ. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุนันทา เลานันท์. 2542. การบริหารทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพฯ: ธนากรพิมพ์, หน้า 1.
- สุภางค์ จันทวานิช. 2539. วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 71.
- สุภางค์ จันทวานิช. 2547. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 67.

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ศึกษาและออกแบบเฉพาะระบบบัญชีของกองทุนเมืองเท่านั้น โดยยังไม่ได้ลงรายละเอียดเกี่ยวกับกองทุนชุมชน ดังนั้น ในการทำวิจัยครั้งต่อไปอาจต่อยอดด้วยการวางระบบเพื่อเชื่อมการทำบัญชีทั้งกองทุนเมืองและกองทุนชุมชน ประกอบกับรูปแบบการทำวิจัยในครั้งนี้เป็นการทำวิจัยเพื่อให้ได้รูปแบบในการจัดทำบัญชีโดยใช้วิธีการจัดทำด้วยมือ ดังนั้นงานวิจัยต่อไปอาจต่อยอดด้วยการบูรณาการการจัดทำบัญชีด้วยคอมพิวเตอร์

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (ฝ่ายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น) และมหาวิทยาลัยเกริก ที่สนับสนุนทุนและเวลาในการทำวิจัยครั้งนี้ จนทำให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี